

AU BON MARCHÉ

«Olcsó és szállár kizárólag» folytonosságát az AU BON MARCHÉ cégnek.

Van szerencsénk a tiszt. hölgységek értesíteni, hogy a téli évszakra új, képes katalógusunk éppen most jelent meg, és kívánatra mindenkinek bérmentesen megküldetük. Üzleti forgalmunk folytonos növekedése következtében összes téli újdonságunk választéka gazdagabb, mint valaha; és fokozódik az általunk nyújtott elvitatlan előnyök is, szintúgy az árak olcsósága, valamint az árak jószágára nézve. Tudakozódásra küldünk bérmentve mintákat minden legúj. selyem-, plüsch-, hárszöny-, posztó-, gyapjú-, fantásie- és nyomott kelméinkből, csipkék-, szalagok-, szőnyegek- és butoraszóvetekből; valamint albumokat, leírásokat és rajzokat újonnan szerzett modelleinkből. Divatos öltözetekben, köpenyek-, sítők-, nyakk-, csizmák-, fej- és hajdíszekben, szoknyák-, alsószoknyák-, reggeli ruhákban, fu- és leány-öltözetekben, prémés árakban, férfi ruhákban, kész fehérművekben, arak, hálószobák és gyermek részére; zsebkendőkben, harisnyafélékben, nap- és esernyőkben, kesztyű- és nyakkendőkben, virágok-, tollak-, őr-, női és gyermek-lábbelben, rövid árakban, pártai iparcsikkekben (Articles de Paris), utazási eszközökben, kárpitosmunkákban, butorokban, stb. — Au Bon Marché kintüneti magát mint a legnagyobb és legjobb berendezett áruktárát, és mint valamennyi idegen által fölkeresett látni való. Az Au Bon Marché cég, mely épületeit folyton nagyobbitja, anélkül, hogy a t. közönség mindig emelkedő odaáramlásának eleget tehesse, nem régebben nyitotta meg új épületeinek jelentékeny részét, és immár berendezés, raktárak és épületek tekintetében minden kétség, Tolmácsok, bármely nyelvre, a helyiségeket és berendezést megtekinteni óhajtó idegeneknek rendelkezésükre állnak. Minden megrendelést 25 francotól fölfelé — a butorok, ágyművek és néhány katalógusunkban közelebbről megjelölt cikk kivételével — egész Ausztria-Magyarországra, valamint Németországra bérmentesen küldünk a legközelebbi vasúti, vagy posta-állomásra. Csak a tulajdonképeni bevettelt vám fizetendő az elfogadó állom. — Az Au Bon Marché ház nem bír 60k-élszázzal, se utazókkal, ügy-nökök-lyag egyéb képviselőikkel. Minden közvetítési ajánlat e szerint komolyan visszautasítandó. 3785

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtáránál kapható:

EGY SORSJEGY

9672-dik szám.

VERNE GYULA REGÉNYE.

Franciaiából fordította HUSZÁR IMRE.

Harmincznyolcz a szövegbe nyomott képpel.

Ára füzve 1 forint 20 krajczár.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtáránál kapható:

HAZA, FRANCZIAORSZÁGBA!

GIL BRALTAR.

Irta VERNE GYULA.

Franciaiából fordította HUSZÁR IMRE.

Harminczhét a szövegbe nyomott képpel.

Ára füzve 1 frt 60 kr.

VASÁRNAPI UJSÁG

47. SZÁM. 1888. BUDAPEST, NOVEMBER 18. XXXV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt POLITIKAI ÚJONSÁGOK együtt: 1 fél évre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félévre — 4 * Csupán a POLITIKAI ÚJONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt félévre — 3 * Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott vitéljit is csatolandó

1888. nov. 143. sz. 1888. nov.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

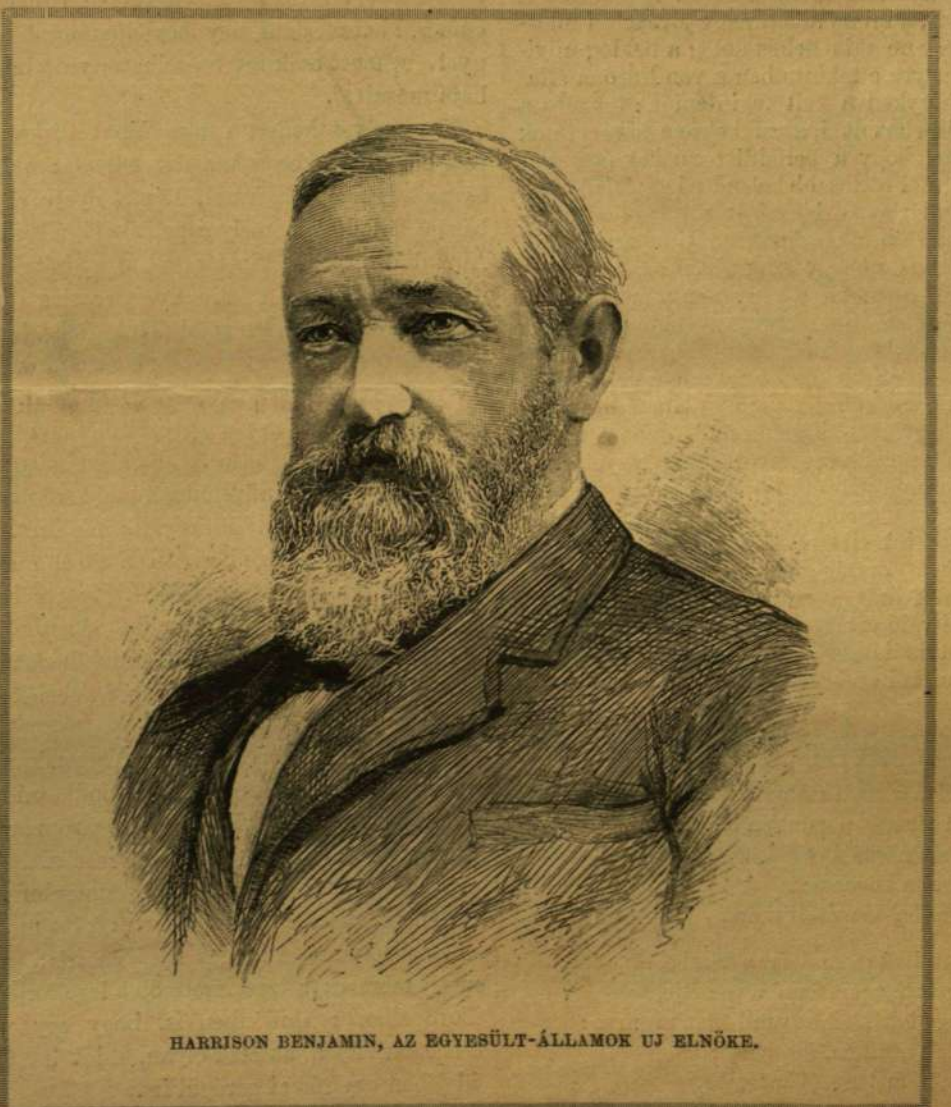
Az egyetemi tanítás kérdéséhez. — Lengyel Bélától. Török nép-színház. — Kúnos Ignácztól. A közvetett fogyasztási adókról. — Földes Bélától. A zene a francia forradalom idejében. — Schütz Miksától. Egy leány mint ösvégyasszony. Regény. (V.) Pálffy Alberttől. Költemények: A két lepke. Gr. Zichy Gézától. — Idyll. Carducci Józsué után, olaszból. Radó Antaltól. Vajon csakugyan hanyatlásnak indult-e Angolország? — Vámbéry Ármintól. Hübner báró utazása. — Requinyl Gézától. A tanulmányi alap. — Apáthy Istvántól. Értesítő. Kiss József: Ünneppapok. — m—s. — Plats B. Der Mensch. — h. j. A BUDAPESTI SZEMLE megjelen évenként tizenkétzer 120 ívnyl tartalommal. A Budapesti Szemle tájékozn igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a tudomány és a műveltség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehető széles tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva. Megjelen évenként 12-szer 10 ívnyl havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentesen küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Előfizetéseket minden könyvtár elfogad. Bécsben, Sesslinski György cs. k. egyet. könyvtár, I. Stefanaplatz Nr. 6. Az előfizetési pénzek az alulírt társulat kiadó-hivatallába küldendők be, vagy a könyvtárakhoz a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra. FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest

HARRISON, AZ EGYESÜLT-ÁLLAMOK UJ ELNÖKE.

Az ÉJTSZAK-AMERIKAI Egyesült-államok száz éves alkotmányuk értelmében minden négy évben választanak elnököt. Az eredeti intézkedés úgy volt, hogy mindig más-más elnök választassék és senki a magas állást ne viselhesse kétszer egymás után, nehogy a legfőbb állami hatalomnak huzamosb ideig egy kézben maradása valamiképp egyeduralom behozatalának megkísérlésére szolgálhasson czélul. S maga Washington, a ki Éjszak-Amerika függetlenségét kivívta s a nagy köztársaságot megalapította, a mint elnökösködésének ideje letelt, a magánéletbe vonult vissza s polgártársainak semmi rábeszélése nem bírhatta rá, hogy tovább viselje hivatalát. Ez az újabb időben megváltozott. A meggyilkolt Lincoln s utóbb Grant tábornok több ízben voltak egymásután a köztársaság elnökei. Garfield személyében valószínűleg szintén megnyugodott volna a közbizalom ismételve is, ha egy örült ember golyójának áldozatul nem esik. Az ő halála után ismét folyton változtak az elnökök minden negyedik évben, sőt az utolsó elnök-választás, mely Clevelandot segíté az elnöki székbe, a republikánus párt huszonöt évi uralmának is véget vetett.

s e gyűlésre kétannyi delegátust küldenek, a hány electori szavazat van. Ezek a konvencziókon állapítják meg a párt-programmot s nevezik meg jelöltjüket, mire szétosznak a s egyes államokban közvetlenül a nép választja meg az electorokat. Ez idén az uralmon levő demokraták Chicagóban tartották meg konvencziójukat június 4-ikén s jelöltül újra Clevelandot, a mostani elnököt tüzték ki. A republikánusok, St.-Louisban gyűltek össze június 9-ikén s itt Harrisonot neveztek meg jelöltjüknek. November 6-ikán, az elnök-választók gyűlésén már kiderült, hogy újra a republikánus párt van többségben s hogy a demokrata Cleveland nem fog újra megválasztatni. A republikánusokat, kik oly dicsőséges hadjáratot vívtak a rabszolgaság

eltörléséért a déliek ellen, melyekből a demokrata párt az ő sorait toborzza, egy negyedszázadj tartó uralom után a sorakban különösen Grant alatt rendkívül elharapódzott korrupció bukkant meg. A bukás javukra szolgált. Megtisztították pártjukat a kompromittált és sejtésebb elemektől s most annyira megerősöde léptek elő, a mint azt sem Amerikában, sem Európában nem képelték volna, s még hetekkel előbb is mind itt, mind amott inkább a demokratáknak jóslgatták a győzelmet. Harrison tehát, noha forma szerint csak még egy hó mulva lesz elnökül megválasztva s ettől számítva csak négy hónapra költözik be a «fehér házba», — miután az electorok mintegy 35 szavazattöbbséggel mellette nyilatkoznak — már ma is az Egyesült-államok új elnökének tekinthető.

HARRISON BENJAMIN, AZ EGYESÜLT-ÁLLAMOK UJ ELNÖKE.

Az alkotmány értelmében az elnök-választás sorsa minden negyedik év november hó első keddjén szokott már eldőlni, noha a voltaképi választás csak ugyanazon év december hó első szerdáján történik s megválasztott elnök csak a következő év márczius első hétfőjén foglalja el székét s e nap-tól kezdve huzza fizetését, mely évenként 50 ezer dollárt teszen. Ha az elnökjelöltek egyike sem kapta volna meg a szükséges többséget, a képviselőháznak joga van a legtöbb szavazatot nyert három jelölt közül egyet elnökül választani. A választás oly módon történik, hogy van az Unióban összesen 38 állam és 10 territorium, meg a washingtoni kerület. Választásra azonban csak a 38 állam jogosult. De ezek is csak másodfokulag választják az elnököt, azaz választókat választanak, kik aztán az elnököt választják. Minden állam annyi elnök-választót — elector — választ, a hány képviselője és szenátorja együtt véve van, összesen tehát 401-et. Ez elnök-választók választásán szokott eldőlni az elnökjelöltek sorsa, miután minden electorról tudva van, hogy ki a jelöltje. A pártok ugyanis már hónapokkal előbb megtartják u. n. konvencziójukat valamely városban

Franciaország és a Külföld Minden illatszerezés és néli és Fodrászánál **La VELOUTINE** Kétszázalagos Rizspor BISMUTAL VEGYITVE **CH. FAY, ILLATSZERÉSZ, PARIS** — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtáránál kapható: **Kártékony rovarok a mező- és kertgazdaságban.** Praktikus gazdák és néptanítók, földmives- és vinczellériskolák számára. Irta **Dr. Szaniszló Albert.** Második javított és bővített kiadás. Ára füzve 50 kr.

Poudre laxative de Vichy dr. SOULIGOUX L. fűrdőorvostól Vichy-les-Bainsben. 3767 E por jeles hatással bír mindennemű székrekedésnél, különösen pedig olyanoknál, melyek az epesavzérés zavarái, májkövek, a belek petyhédtsége stb. eüfélektől vannak föltételezve. Kifüő hatással bír migraine, agy-vertóllás, aranyér stb. esetéinél. — Egy üvegveszél 1 forint 50 krajczár. Főraktár az osztrák tartományok részére Pserhofer J. gyógyszerháza Bécs, I. Singerstrasse 15. 3785

Sipőcz-féle gyógyborok! Ezen kökedveltségnek örvendő és az orvosok által is a legnagyobb elismerésben részesült gyogyboraim, melyek hason készítményi külföldiekkel a versenyt bátran kiállják, a leg-obb minőségű anyagokból készítem; ezen borok étvágygerjesztő, idegerősítő, a vérképződést elősegítő diätetikus készítmények; **Pepsin bor** kitüő hatású mindennemű gyermekbajoknál, vérszegény és tuberkulosus gyermekekénél, megszünteti a gyomorégést a bor v. sörnek túlságos élvezete után. 1 palack ára 1 frt 50. **Coca bor** az idegrendszer élénkítésére, erősítésére és tevékenységének fokozására orvosiilag sokszorosan ajánlott becses szer, rögtön megszüntet mindennemű ideges fájádat, migrént, fog- és arcfájádat. 1 palack ára 1 frt 50. **China és China vasbor** sápadtság, vérszegénység, étvágytalanságnál, általános gyengeségnél hosszú és nehéz betegségek után a legjobb sikerrel lesz használvá és végre kitüő erősítő szernek bizonyul, az aggkóban. 1 palack ára 1 frt 50. 10 üveg egyszerre rendelve 12 frt osztr. ért. **SIPŐCZ ISTVAN** gyógyszerész. Művegyészeti laboratoriuma Pécsen. 3766

Alkalmi butor-vásárlás! **PATYI ISTVÁN ÉS TÁRSAI** hazai gyártmányu asztalos és saját készítményü kárpitos butortermében Budapest, IV. (bélv.) koronaherczeg-utca 11. sz., I. emelet, a zsidó-utca sarkán, a főposta-palotával szemben. A lefolyt nyári idény alatt műhelyeinkben nagy mennyiségű butor gyártott, minek következtében terméink és raktáraink annyira túlhalmozóvák, hogy eme óriási készletünket minden elfogadható, még az előállítási áron alul is elárússítjuk, amennyiben e tömeges gyártás ana kellemes helyesbe jutratott, hogy szállár minőségű, száraz anyagból készült butorainkat olcsóbban adhatjuk, mint bárhol s azokért 2 évi jótállást vállalunk. Háló, ebédli és dolgozó szoba berendezések, mindennemű fából és szinben a legújabb divatu angol, barokk, renaissance és ó német stílyben, valamint szalon-garnitúrák, a legdivatosabb francia kelmékkel bevonva, ugy ebédli és háló divánok és ottomanok a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelig óriási választékban találhatók. **Áraink a következők:** Teljes hálószoba-berendezések, u. m. 2 székény, 2 ágy, 2 öjjeli székény és mosdó 90 forintól 700 forintig. — Teljes ebédli-berendezések, u. m. credenz, trumeaux tükörrel, asztal és 6 szék, 100 frttól 800 frtig. — Szalon-berendezések u. m. egy garnitúra, szalon-asztal és consol-asztaltükörrel 100 frttól 500 frtig. — Ottomanok 22 frttól 100 frtig. — Háló-divánok 20 frttól 80 frtig. — Magas támlájú ebédli-divánok, szövetből vagy bőrből, 40 frttól 200 frtig. — Iróasztalok 12 frttól 120 frtig. Ezekivül minden alaku és minőségű egyes butordarabok megrendelés és rajz szerint a legjutányosabban készíttetnek. Terjedelmes képes butor árjegyzékünk ingyen és bérmentve küldetük, a vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek. **Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem utca 4. szám.)**

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtáránál kapható: **Kisbirtokosok kátéja,** mely utmutatóul szolgál a kisbirtokosoknak miként boldogulhatnak a mostani nyomasztó viszonyok között és mily módon juthatnak jóléthez. Irta **GYURKY ANTAL.** Ára füzve 60 kr.

Harrison Benjamin, a leendő elnök, régi észak-amerikai családból származik. Ős atyja, a kit szintén Benjaminsnak hívtak, egyike volt a «haza atyjának», vagyis azoknak a férfiaknak, a kik az észak-amerikai Egyesült-Államok függetlenségi nyilatkozatát ezeltől száz évvel aláírták. Nagyatya, Harrison Vilmos Henrik pedig az Uniónak 9-ik elnöke volt.

Ő maga 1833 augusztus 20-án nagyatya lakóhelyén, North Rendben, Ohio-államban született s Cincinnati mellett a Cary-akadémiában, majd meg Ohio-állam Miami egyetemén, az ohioi Oxfordban végezté tanulmányait, melyek befejeztével Cincinnati-ba ment a jogi és államtudományi fakultásra.

Még mielőtt nagykorúvá lett, nőül vette Scott Maryt, egy oxfordi lelkész leányát, kivel kötött házasságából egy fia és egy leánya származott, a kik már szintén családot alapítottak. 1854-ben Indianapolisban telepedett le s csakhamar szerepet kezdett játszani, mint republikánus-párti kitűnő szónok. 1860-ban Indiánában a főtörvényszékhez előadónak választották, de a mellett egy Fishback nevű ügyvéddel társaságban ügyvédi irodát is tartott, mely a kezdetben igen szerény anyagi viszonyok közt vergődő, de szorgalmas és rendkívüli becsületességéről ismert embernek szépesséknél jövedelmezett.

A folszabadtási harc kitérésekor ő is beállt az Unió seregébe s dacára, hogy nem készült erre a pályára, rohamosan haladt elő s még nem volt harmincz éves, mikor osztálytábornoki ranggal visszatért előbbi lakóhelyére s folytatta az ügyvédkedést. Indiana republikánus pártja 1876-ban kormányzójának jelölte ki, de a választásnál megbukott s mint a Portes-Harrison-Fishback ügyvédi cég tagja működött tovább. 1881-ben azonban az Unió szenátorává választván, azóta jelentékeny szerepet vitt a közügyekben.

Megrálasztásától pártja sokat remél, mert széles látókörű, igen munkabíró s kifogástalan jellemű embernek ismerik. Vele együtt Amerikában újra a védvamos rendszer lép életbe, mely még inkább halmozni fogja az Uniónak ugyis tulokra szaporodott jövedelmeit s nem lehetetlen, hogy a nagy pénzösség Kanada sokszor tervezett elfoglalásának megkísérlésére fogja csábítani az Egyesült-államokat, a mi természetesen komoly összeütközést idézne elő Angliával.

Ezt a tervet az új elnök kormányzati programjában persze nem említi, ugy is egészen az eshetőségtől függően annak beváltása vagy abban hagyása. De kijelenti, mely felé törekedni akar, a többi közt az egyenes adók leszállítását, a mi az állam nagy jövedelmi fölélege mellett nem is nehéz dolog a boldog új világban, melyre e tekintetben a vén Európa államainak irigykedve kell tekinteniök: továbbá a külföldről behozott iparcikkre a határvámok fölemelését, hogy a belföldi termékek és gyártmányok annál biztosabban kelendősegre találjanak.

A bevándorlás korlátozását, sőt az olcsón dolgozó kínai munkásoknak az Unió területéről való kitiltását, nehogy azok a bennszülött munkások elől elkeressék a kenyeret; a még parlagi területeknek a mezőgazdaság számára leendő meghódítását, hogy még olcsóbbakká váljanak a legszükségesebb élelmi szerek; a kereskedelmi hajózásnak, a csatornáknak olynemű fejlesztését, hogy az Egyesült-államok fölös gabonájá még kisebb költséggel s még gyorsabban legyen szállítható Európa piacra s más oly intézkedéseket, melyek a gazdasági téren nyílt hadüzenetnek tekinthetők világszerte, sőt az egész világ nyerstermelő országai ellen, lenyomván azok termékeinek árát s még nehezebbé tévén azok haszonnal való értékesítését.

Ezekből is látható, mily közelről érdekli az észak-amerikai elnökválasztás a mi hazánkat is.

A MÁDI MOLNÁR.

Megállja a mádi malom kereké —
Bánat virraszt a garatján odabé;
Szép molnárné úgy megzokog magába,
Ráborul a koporsóra,
Koporsóba kiterített urára.

Két levelkét morszolgat a kezébe,
Az egyiknek pirosszín a pecsétje,
Gyöngy betűkkel az van benne megírva:
«Várlak szentem, ide várlak
Ölelgető, melengető karomba.»

A másiknak a pecsétje tiszta gyász,
Nem is olyan formás benne az írás,
Szétezördődnék bús betűi kuszáltan:
«Édes, kedves feleségem,
Szerettelek, — a jó isten megáldjon!»

ENDRŐDI SÁNDOR.

FRANCZIAORSZÁG HATÁSA EURÓPA MŰVELŐDÉSÉRE.

— Sátoralja-Ujhelyen, nov. 11-én tartott felolvasás. —

Colbert, XIV. Lajos nagy minisztere, mintegy iskolába fogta nemzetét, hogy az majdan tanítója lehessen az egész világnak. Politikája merőben művelődési, s elérte vele a legnagyobbat: hazáját a civilizáció élére helyezte. Hatása nem vált egyszerre láthatóvá. Fegyveres hódítás gyorsan megy: szél szárnyán jó, mint a zivatar, de nincs is benne a maradandóságnak semmi eleme. A művelődés ellenben lassan halad; lépésről-lépésre foglal tért. Előbb környezetét hódítja meg, aztán mind szélesebb karikákban terjed, s a hol egyszer megvetette a lábát, ott meg is gyökerezik.

A hegemonia, mely még Colbert alatt a francia kormányé volt, már a következő, a XVIII. században szélesebb alapokon áll: a francia társadalom veszi át a kormány szerepét. Eleintén XIV. Lajos és udvara, aztán Franciaország és ennek véleménye uralkodik az elméken és vonja magára a figyelmet.

A francia nemzet soha sem volt nagyobb, mint akkor, midőn közhatalmi állása hanyatlásnak indult, midőn nemcsak a nagy király, XIV. Lajos, hanem vele együtt a királyság is halálos beteg volt. XIV. Lajos 1715-ben halt meg, s ha egy bizonyos évhez akarjuk kötni az időpontot, melyben a francia szellem meghódította Európát, ugy az épen 1715-re tehető. Még az előző 1713-ik évben az utrechti nemzetközi békét latinul fogalmazták. S ez volt az utolsó nagy nemzetközi egyezmény, mely latinul volt írva. Utána, 1715 óta a diplomácia nyelve a francia. Már ez világszerte tény! Ettől fogva szükségszerű, hogy a földtke minden államában, ép a vezérlő körökben legyen egy csomó ember, ki francziául ugy beszéljen mint anyanyelvén, mert csak így beszélhet a világ minden hatalmasaival.

Két nyelvet kellett a francziának diskreditálnia, hogy helyökbe a magáét tehesse: a latint és az olaszt. A latinál, Róma nyelvével, elbánt a haladó kor, mely a politikát elvilágiasította. Állambölcsészek is kimutatták nagy hátrányait. Thomasius szerint a latin nyelv romlás a tudományra, mert minden gondolatot ködbe borít, s romlás a nemzetekre, mert a magasb művelődést minden laikusra, s az emberiség felére, t. i. az egész nőnemre nézve megközelíthetlenné teszi.

A olaszt leszorította közhatalmi súlyával, s azzal, hogy saját művelődése, mely az olasz renaissanceból eredt, túlszárnyalta mesterét.

Már a XVIII. század elején a töröl metszett németiség tipikus képviselője, I. Frigyes Vilmos övja gyermekeit a latinból, mint «haszontalan-ságtól»; s bár a francia szellemnek hadat izent, családijában nevelőkül kizárólag francziákat alkalmaz.

Fiának, II. Frigyesnek, a Nagynak, nem a német, hanem a francia lett mondhatni anyanyelvé. Összes levelezése, összes, roppant terjedelmű irodalmi munkássága francia, egész műveltsége párisi. Midőn a brandenburgi ház történetét írja, a bevezetésben ezeket mondja: «német létemre ez idegen nyelven írom műveimet, mert ez a legeszeszoltabb s legelterjedtebb Európában»; «különben is, hogy egy német francziául írjon, az csak olyan, mint ha Cicero idejében egy római görögül írt.»

Ime, a XVIII. század derekán már megvalósítva látjuk Colbert álmát. Franciaország Hellas műveltségét s Róma hatalmát csakugyan egyésíté magában.

Földrésznökön egy a jelszó: nulla salus sine Gallis. Egész népek tüntetőleg mondanak le egyéniségükről, s kelet vagy dél, észak vagy nyugat francziáinak nevezik magukat. A svédék és lengyelek vitatkoznak egymással, melyik viseli igazabban a «français du Nord» kitüntető nevezetét. S bár Poniatovszki Szaniszló lengyel, III. Gusztáv svéd király lenne, udvarukban nem a szűkkörű lengyel vagy svéd, hanem az egyetemes francia nyelv az uralkodó.

Az előkelő világ ifju éveiben francia nevelők s bonne-ok kezébe kerül, kik megannyi utaszi a francia kulturának. Ujmodi nevelés ez, melynek kateja Rousseau «Emil»-je. S a szabad szellem, mely Európa nevelésének e regenerátora műveiből sugárzik, nem akadály arra, hogy alá ne vessék magokat a legabszolútabb birodalmak uralkodói is. Oroszországban, II. Katalin, maga is Mlle Gardail tanítványa, d'Alembert-t szőlítja fel, vállalná el fiának, a későbbi I. Pál cárnak nevelését, s a Vaud-cantoni Laharpe-ra bizza unokáját, a későbbi I. Sándort. Ausztriában Mária Terézia nevelése nem német, hanem francia, s fiainak: II. Józsefnek Bourguignon és Brequin, Károly főhercegnek Orry de Morveau és Sauboin, Lipót főhercegnek Brasseur a nevelője, kik tanítványaikkal Bossuet egyetemes, Rollin francia történelmét, Voltaire Henriade-ját, Racine drámáit, Boileau szatíráit olvasztatják. Lengyelország tanulmányi tervét ugyanekkor Condillac, Oroszország egyetemei tervét Diderot készíti, stb.

Ez lehetlenség lett volna, ha Franciaország néhány emberöltő alatt elsővé nem küzdi föl magát a tudományok terén is. Még a XVII. században a tudományok vezérei az olasz Galilei, a német Kepler, az angol Newton, most azok helyére francziák lépnek. Első sorban Lavoisier a modern chemia és physiologia, aztán Buffon a leíró természetudományok, Jussieu a tudományok botanika megalapítója; az electricitás, a gőz felfedezői mind francziák, s náluk megy végbe az első kísérlet, hogy e természeti erőknél erőtegyen az ember, s a maga céljaira hasznosítsa.

Franciaország egész tudós rajokat bocsát ki kebléből a szélrózsa minden irányában. A külföldi akadémiák élén jobbra francziák állnak. Elég legyen Berlint említnem, hol Maupertuis, majd, miután d'Alembert nem fogadta el, Lagrange az elnök.

A művészetben Olaszország, Spanyolország és Németalföld elvesztik irányadó befolyásukat. Franciaország akkor szerző meg e téren az elsőséget, melyet azóta sem tudtak kezéből kicavarani. Drezdában Silvestre és Hutin, Berlinben Blaise Nicolas Lesueur a művészeti akadémiák vezetői, s a párisi Salon kiállításai voltakép kirakatok, melyekben a kor művésztéinek javát-savát szemlélhetni.

Az építészetben Perrault, Leblond és Mansart művei a minták, melyeket világszerte másolnak.

Nagy Frigyes írja Anti-Machiaveljében, hogy nincs oly fejedelem, le egész a melléki hercegekig, ki ne törekednék utánozni XIV. Lajost; mindegyik megépíti a maga Versailles-ját, tartja a maitresse-eket, s hadsereget tart fegyverben.

Schönbrunn I. József Versailles mintájára építi, Bajorországban Nymphenburg szakszított mása Marlynak, s az I. Frigyes által épített berlini királyi palota annyira utánzata a Louvrenak, Perrault e nagy művének, hogy midőn 1806-ban a francziák bevonultak Berlinbe, megpillantva a palotát, álmélkodva kiáltottak föl: «Ah! le Louvre.»

Kisebb paloták mintáit Mansart és Leblond szolgáltatták, kizsoritva az olasz renaissance izlését, mely nálunk p. o. III. Károly koráig tart. Ez időnek monumentális emléke Budapesten a Károly-kaszárnya, Martinelli műve; a kisebb arányúnál a királyfalvi Róth nemzetség által 1728-ban építtetett szirákai kastély, mely azonban már erősen emlékeztet a francia petites maisons-okra.

A következő időszakról, t. i. Mária Terézia korától fogva pedig, Pozsonytól Görgényig, a mi palota csak épül, az mind francia izlésű. Így Grassalkovics palotái Pozsonyban, Gödöllőn, Hatvanban és Pesten, a Rádayaké Péczezen, a Podmaniczkyaké Aszódon, továbbá a királyi palota Budán, a tétényi kastély, Verőczen a Maguzzi, Martonvásáron a Brunswick, Gyulán a Wenckheim-palota. Mindenik mellett elmaradhatlan járulék gyanánt terül el a szökőkutakkal, víztartókkal, szobrokkal elborított Le-Nôtre-féle tágas park. Erdély elárastva ily emlékekkel, s elárastva a történelmi Európa minden tartományra.

Francia művészek járják be a világot. Tocque Dániában és Oroszországban tartózkodik állandóan. Leblond építi 1720-ban Nagy Péter legkedvesebb Trianonját, a Finn-öböl partján mai napig azon mód fennálló Peterhof-ot. II. Katalin Falconet-val készített Nagy Péter lovagszobrát, s palotájá el téteti, hogy mindennap gyönyörködhessek Oroszország legnagyobb műremeikében.

II. Frigyes porosz király örvend, hogy Coustou Venusát megvehette, s magát a mestert is szeretné szolgálatába fogadni. «J'ai déjà — ugymond — Homère-Voltaire, je veux avoir Praxitèle-Coustou.» (Vn már Homer-Voltaire-em, szeretném megszerezni Praxiteles-Coustou-t.) A század végén Houdon készíté az Egyesült-államoknak Washington és Franklin, Poroszország számára Henrik herceg, Oroszország számára II. Katalin szobrát.

Pétervári legszebb épületeit általában francziák emelik. Erzsébet cárnő alatt De la Motte tervei szerint épül az Académie des Beaux-Arts, melynek termeiben a tannyelv is francia, mert tanár és tanítvány egyaránt abból a nemzetből való.

E francia befolyásnak még Ausztria áll ellent legtovább. Lipót császár viselte ugyan már a vállát véb allonge-parókát, de udvarában még a merev spanyol etiquette és szertartások az uralkodók. I. József már kezdi alsvetni magát s udvarát a francia szokásoknak. A paróka mellé fölveszi a francia kabátot, a harisnyát és csatos cipőt. VI. Károly alatt a társadalom már egészen francia, csak az udvar ragaszkodik az olasz és spanyol tradíciókhoz; de észrevétlen belopódnak a háromszögletű kalap, a himzett kabát, széles uszályllyal, a gyikleső vagy koszperd és a páleza.

Badeni Lajos és Savoyai Jenő már az utolsó francia divat szerint öltözködnek. Barntenstein, Sinzendorf, Kaunitz osztrák miniszterek egészen francziák. Magának VI. Károlynak is már van maitresse en titre-je, Bathányi grófnő. Kaunitz mikor a Burgba hajtát, maitresse-ei, a la duc de Richelieu, a kocsiiban várják. S szenvedez azzal, hogy bár anyanyelve a német, azt törve beszélje. Látszik, hogy szereplésnek dereka Mária Terézia korára esik, midőn Franciaország végleg bevonult a Burgba. Mária Antoinette már ez új világ gyermeke: nem is akart érteni németül, «a kocsiok nyelven.» «Je me sens française jusqu'aux ongles» (tetőtől-talpig francia vagyok) írja — 1777-ben. Az 1770-es években Bécsben az elegáns világ

* Grassalkovicsnak a Hatvani- és a Gránátos-utca sarkán állott pesti palotáját tavaly rombolták le; ennek a helyén épült a Dreher-féle négyemeletes bérház.

Páris nyelvén beszél, ruháiban jár, irodalmán élösködik, szokásainak rabja. Bécs kis Páris. S ez magyarázza meg, hogy e korban, a királynő környezetéből indulván meg a magyar irodalom: az merőben francia. Bessenyei Destouches, Voltaire, Racine, Rousseau utánzója, s testőr-társai az irodalmi grand-siécle magyar tolmácsai.

Vidéken ugyanily átalakulás ment végbe. Debreczenben mint diák-öltöny 1774-ig tartja magát a zöld szür és a zöld nyelvű (helyesebben csakóju) hosszú magyar süveg, az ugynevezett nyestes sinkó; akkor egyszerre három-szögletű francia kalap s fekete palást jó helyébe. Apór Péter Metamorposisaiban megragadó képét adja a gyomr átalakulásnak, mely Erdély főurival letétette a kardot, hogy francia gyiklesőt kössenek derekukra, a hajdu-táncz helyébe léptette a minevetet (menuette), a magyar bor helyébe adta a champagne-t, a régi tisztes erkölcsök helyébe a fajtalant. Szóval a mult század folyamában minden a mi nemzeti, meghátrált az immár egyetemessé vált francia szellem és divat előtt.

Azon időtől fogva, hogy Colbert képessé tette hazáját arra, hogy az egész földkerekséget áruival ellássa: minden divatczikk onnét jött. Ott az irodalmi grand-siécle a XVII. századra, a katonai Napoléon korára esik. A kettő közt van a divat nagy kora, a XVIII. század. Alkalmazkodik hozzá mindenki. La Bruyère utánzója, Alleaume, a «Suite des Caractères»-ben így nyilatkozik róla: bármily neveltséges némely divat, még neveltségesebb eltérni attól. S még Montesquieu is pártjára áll; «mert — ugymond — ez az én hazám aranybányája.»

Másutt a «módi» csak utánzat, azon mód veszik át termőföldjéről: Franciaországban a társadalommal együtt fejlődik, s ennélfogva minden ízében kimagyarázható.

Az 1700-as évek elején XIV. Lajos képmutató udvarában egy koros maitresse en titre, Maintenon parancsol. A rikító, tarka színeket rideg, monoton, sötét színek váltják föl. Madame de Maintenon mintegy vezekló öltönyt hord, de csak fejére tesz fekete csipkét, fekete ruhát nem mer hordani, mert az agg király gyűlöli a mulandóságra emlékeztető fekete színt, mint a gyász jelvényét. Maga XIV. Lajos puderes parókát ölt, mert ez egyenlővé teszi az aggastyánt a fiatalal, s enyhíti az arcvonások redőit, melyeket éleében kiemel a természetesség hajzat.

Holta után a regenség és XV. Lajos kormányával beállott a kaczerók uralma (régne des coquettes). A kor frivolitása kifejezést nyert a nők ruházatán. Rikító színek, könnyű, csillogó csalánszövetek, tömörök csipke s szalag jött divatba. Feltalálják a szépség-flastromot (les mouches), mely kiemeli a bőr fehérségét, mire csak Angliában adnak többet, mint Franciaországban. Hold, nap, eszillag, üstökös-alakban vágaták ki fekete gummiarabicumos tafotát, s azt a halánték, szemek, szájszéle, homlok, orr és ajkak mellé ragasztották. E flastromok mindeniket másképp hívták: «la passionnée» a szem szögében, «la coquette» az ajkánál, «la galante» az arcz közepén lévő. Egy nagyvilági nő (une femme du grand monde) hét vagy nyolcz ily flastrom nélkül nem jelenhetett meg a salonokban.

A nagy forradalom küszöbén, Mária Antoinette el tetőpontját éri el a párisi divat. E korban, Dufresny szerint, «a nők csevegő madarak, melyek tollazatukat napjában kétszer-háromszor változtatják.» S ez időtől fogva szerepel a «toilette du matin» vagy «négligé galant», a «toilette pour la promenade, — pour le spectacle, — pour le souper», a «toilette de nuit» stb.

A XVI. század vertugadin-jai újra feltűnnek. Vertugadin szóról-szóra annyit mint erényörz. Az egykorunk szerint kis nők olyanok benne mint a kugli, nagytermetűek mint valami öreg harang. 1724-ből ezt a leírását ismerem: «halcsont-gyűrűkkel kifestített és fölpezekelt vászonharangok, melyeket a nők szoknyájuk alatt viselnek, s melyeknek lábaik mintegy harangütői.» Ez tehát a krinolin, melyet ily név alatt az 50-es évek végén Eugenia császárné hozott divatba. Nálunk mindkét időszakban nagyon kaptak rajta

asszonyaink, csakhogy míg utjabban a krinolin megfért a 60-as években kezdett magyar női viselettel: addig 1790-ben, mikor beköszöntött a magyar ruha, a vertugadin-t, melyet magyarul vertigaly-nak hívtak, felredobták. Geadányi, mikor a nemes magyar dámákhoz szól, nagy megnyugvással emeli ki, hogy:

Egyikének sincsen peczese vertigalyja,

A vertigalyt két oldalt dudorokkal diszítették. Ez francziául bouffant, magyarul puffándi; mert nálunk ép ugy ismerték, mint Párisban. Mátványi József, mikor gúny tárgyává teszi a nálunk is széltere elterjedt francia módit, így versel róla:

Még a gomb is olyan vagy francz a ruháján,
Csak mantli, pantofli, puftandli, vandalli,
S az ördög tudná még a többit mi nádi.

Érdekes lesz megemlítenem, hogy az írők legnagyobb ellensége is erről a ruhadarabról vette nevet. «A buffán magyarul . . . dagály» — írja Csokonai. Innen ered a már Pázmánytól is előforduló «dagály» szó, mely e szerint eredetileg fölösleges, felfújt czafrangot, üres ezikornyát jelent.

E mult századi tournure-nek, melyet Watteau talált föl, méltó párja a trompeuse. Mintán francia földön támadt, eleve tudhatjuk, hogy hozzánk is eljutott. Csokonai megénekelte:

«Oh miket láttam én, oh miket esudáltam,
Kivált a trompözbe ha lekukusáltam.»

S magyarázatul ezt veti utána: «Ez a trompöz, francziául trompeuse, magyarul csali ruha, olyan patyolatomb, a melyet kebleikre az olyan dámák tesznek, a kiknek nincs ott mit mutatni. Azt tartom, helyesen! De idővel olyan fiatal és ép gráciák is felrattak, a kiknek van mit mutatni: már ez nem szinte oly helyesen.»

Ezzel a divat az eszelen szertelenségbe csapott át. Érthetjük, hogy erősen visszahatást támaszt, érthetjük, hogy Rousseau miért fakad ki ellene, s miért mondja: adjatok egy jó izlésű leányunk egy keves szalagot, virágot, mousseline-t, — csipke, gyémánt nélkül: s százszorta kecsesebb (charmant) köntöst állít ki magának, mintha Duchapt minden brillantját rakná magára.»

A francia divat mind a mellett, minden tulzáisaival együtt, ment a maga után, s vele együtt ment az egész világ. S a mint a francziák voltak Európa marchand-de-modes-jai: tánczmesterei is ők voltak. A tánczok csaknem kivétel nélkül népies eredetűek, s nemzetiek, melyek azonban csak akkor léptek ki szűk körökéből, akkor lettek a nagy világié, ha a francia hozta divatba.

A versailles-i udvari bálók mintegy veteményes kertjei, plántaiskolái voltak újabb és újabb tánczemeknek. Még XIV. Lajos korában viszik be az udvar körébe a menuette-et, e poitou-i néptánczot, mely az udvari bálókban egész 1789-ig állandó vendég volt. Ez a merő komplementekből álló keces táncz olyan mint a vándor patkány: gyorsan terjed, s a hol egyszer meghonosul, kizsorit minden honi patkányt, minden nemzeti társas tánczot. Erdélyben addig a hajdu-táncz, a lapozkás, egeres (vagyis cizczázó), gyártyás és süveges táncz járta. «A minevételnek hire-helye sem volt — írja Apór Péter — ha elérhető volna, talám más azt tudta volna, hogy azt kérded: ma mit ett? A menuette tehát 1736-ban már Erdélybe is eljutott, hol még 1836-ban is tartotta magát, a mint Kovács Samunak minap megjelent Visszaemlékezéseiből látjuk.

A Cotillon eredetileg szintén néptáncz. Jelen-tésére nézve annyit, mint első-szoknya, a breton menyecskek bokorugró szoknyája. Nevét onnan vette, hogy mikor járták, ezt danolták:

Ma comière, quand je danse,
Mon cotillon va-t-il bien?

(Komámasszony, ha tánczolok, jól áll-e a szoknyám?)

A forradalom hozta be a feszes, méltóságos, ünnepélyes menuette helyett a quadrille-t, melyet akkor contre-danse-nak, magyarul kontratáncznak neveztek. Ez voltaképp, mint neve is mutatja, angol paraszt-táncz (country-dance), s elajulása újabb időben a cancan, melyet a quadrille formájában s zenéjére tánczolnak.

Nagy ünnepélyeken néha-néha előfordult a polonaise, mely igen régi lengyel néptáncz. Jelenzi a rezgő séta, a forgatás és a nőcsere, mely

A JÖVŐ PRIMÁSA. — VALENTINY JÁNOS FESTMÉNYE.

a lengyeliség izgékony, szeszélyes, csapodár természetét fejezi ki. Nálunk jól ismerték már a XVII. században *lengyel változó* név alatt. Aztán feledésbe merült, s csak mikor a múlt században az Oginsky herceg polonaise-mutatványaitól elbűvölt francia udvar újra felkapta: akkor kezdett nálunk is újra divatba jönni.

A *walzer* igen régi tiroli és schwarzwaldi néptáncz. Az egyház mindenkor üldözte, mert e körtáncz — ugymond egy rendelet — oly gyürü, melynek közepén a sátán áll, ki azért szerző ezt a tánczot, hogy az ifjak egymást felhevülten, egymáshoz tapadva látván, egymás iránt vágyra gyuladjanak. Annyi bizonyos, hogy e tánczban simulnak legszorosabban egymáshoz a párok, — mondhatni amalgamizálódnak.

Nálunk *voltzeris* név alatt terjedt el, de nem a német, hanem a francia Trénis révén, kinek *walzer-tánczáról* megjegyezték, hogy az oly simán megy, mint az olaj a csiszolt márványon.

A *galoppade*, magyarul *kalupáta*, ma *galopp*, — a régenség őrzöngéséhez tartozik. Ez már nem néptáncz. Feltalálója ugyanaz, ki a táncz történetében arról lett nevezetessé, hogy palais-royali orgiáiban divatba hozta azt a *menuette-et*, melyben a párok idomait még a bibliai fügefalevél sem takarta. — Not to be spoken of.

(Vége köv.)

BALLAGI ÁLADÁR.

SARAH BERNHARDT.

Sok feltűnése és megfontolásra adhat okot az a körülmény, hogy a francia színművészetnek két oly elsőrendű csillaga, a kik legtöbb fényt árasztottak arra a hivatásra, mely még egy rövid század előtt is ki volt zárva a társadalom tisztességes kenyérkeresetei sorából, Coquelin és Sarah Bernhardt, idegen földön futják meg dicsőségük hátralevő pályáját. Az a két név, a mely a Comédie Française legnagyobb büszkeségét képezte, s a mely nélkül szinte elképzelhetlenek tartjuk ma a francia művészetnek ezt a

KÁRTYAVETŐNŐ. — VALENTINY JÁNOS FESTMÉNYE.

százados intézményét, már évek óta hiányzik az anyaintézet oszlopos támogatói sorából s önálló léte kezdett, bebizonyítva azt, hogy bármekkora legyen egy nemzet hire és dicsősége, a művészet nem hajlandó elismerni a nyelv és faj korlátait s szellemét nem szorítja semminemű külső határok közé.

Nem mintha akár Coquelin, akár Sarah Bernhardt megválásának tisztán művészi okok lettek volna előidézői, járulhattak azokhoz részben személyes jellegű momentumok is, de a kétség-telen tanulság mindenesetre az, hogy a művészet szabadságát nem lehet egyes testületek szellemi kényszere alá helyezni, a művészi egyéniség minden oldalú érvényesülésének ösztönzerü joga elidegeníthetetlen marad, szemben az izlés bármily irányú fegyelmességével is.

A két kitűnő művész közül Sarah Bernhardt volt az, a kit előbb ismert meg Budapest közönsége, hét év előtti vendégjátékai alkalmából. De az akkori Sarah Bernhardt egész más repertoírral, egész más művészi egyéniséggel állt előttünk s mostani vendégszereplése nemcsak a hosszú évek utáni viszontlátás ingerével bírhatta a közönségre, hanem annak az újdonságnak ingerével is, mely őt művészi fejlődésének egy újabb fázisában, sőt sok tekintetben újabb irányában mutatta be.

Mint Rachel, Sarah Bernhardt is izraelita szülőktől származott Párisban, még pedig — mért ne árulhatnók el? — 1844 okt. 22-én, tehát épen most töltötte be 44. évét. De ő már gyermekkorában kikeresztelkedett s neveltetése is nagyon különbözött nagy elődjétől, ki mint gyermek Lyon utcaiban és kávéházaiban énekelgetve tengette át nélkülözésekkel teljes első ifjúságát. Sarah Bernhardt szerencsésére nem kellett ebben is ama lángelmű tragikai művésznőhöz hasonlítani; atyja elég tekintélyes ügyvéd volt, anyja pedig, kit tévesen tartanak némelyek elzászi nőnek, hollandi eredetű zsidónő.

Első gyermekkor a versaillesi Grand Champs

SARAH BERNHARDT MINT «THEODORA».

zárdában tölt el, hol nyílt esze s rendkívüli tehetségei hamar kitűntek s díjat díj után nyert el. Tízennégy éves volt, mikor lelkében először kezdett megfogamzani a nagy hivatás sejtelme s szülei, számot vetve lelke vágyaival, 1858-ban a párisi konzervatóriumba adták, hol Provost és Coquelin halhatatlan mestere, Samson voltak tanítói. Rendkívüli tehetsége itt is hamar kitűnt, s 1861-ben a tragikai szerepkörből, a következő évben pedig a drámaiból nyert második díjat, s e két sikere megegyezteté számára az utat a Théâtre Françaisba, a francia művészet nagy hagyományainak e szentelt esernakába.

De mennyi keserű csalódás, mennyi nehéz próbája a csüggedetlen kitarásnak, a melyen még keresztül kelle mennie. Látta a nagy különbséget, mely az oskolák könnyű és jelentéktelen sikereit az élet nehéz és komoly feladataitól elválasztja s melynek göröngyein annyi jeles tehetség akarata botlik meg és riad vissza a féltun. A tépelődés, a jövője iránti kétség, a kielégítetlen ambíció nem egy mérgezett tövis

szaggatta az ő lelkét is, s pályája talán bevégzetlenül szakad meg, ha egy Mentorra nem vezeteti szerencsecsillaga, a kinek éleslátása fölismerte benne a tüneményzerü géniusz és nagy tekintélyével, gazdag tapasztalataival a helyes irányba tudta vezetni szárnypróbálgatásait. E férfi Sarcey volt, a «Temps» híres műkritikusa, neki lehet köszönni valóban Sarah Bernhardt fölfedezését ő sejtette meg benne először az isteni szikrát, sokkal előbb még, mint sem a közönségnek fogalma lett volna arról, a mivel benne bír.

A Théâtre-Françaisban első fellépése 1862-ben volt Iphigeniában, de kevés sikerrel még: következő fellépése a Gymnaseban pedig épen bukással volt egyértelmű, úgy hogy rá rövid időre el is hagyta a színpadot, s már komolyan arra látszott gondolni, hogy a dicsőség anyyi rőzsás ál-márról, lelke leghöbbsen táplált vágyairól lemond és szerényebb hivatás körébe szorítja féktelen ambícióját. Hogy mit jelent egy művészi lélekre nézve az a tudat, hogy eszméi, törekvései hideg mellőzetésre találjanak, s hogy nincs a ki megértse;

SARAH BERNHARDT.

SARAH BERNHARDT A «KAMÉLIÁS HÖLGY» 5-IK FELVONÁSÁBAN.

SARAH BERNHARDT «TOSCA» 1-SŐ FELVONÁSÁBAN.

SARAH BERNHARDT «TOSCA» 4-IK FELVONÁSÁBAN. Scarpia holtteste fölött.

SARAH BERNHARDT «HERNANI» 3-IK FELVONÁSÁBAN.

hogy mit érezhet, ha eljön a kétség egy perce, mely egész önbizalmát megrendíti s egy eltévesztett életpálya és annyi megfeszített munka és fáradság hiábavalóságának marczangoló vádját sújtja szívéhez: a magány óráinak e kínzó gyötrelmeit csak a hivatásszerű művész képes egészen átérteni. De Sarah Bernhardt nem lett volna igaz művészi temperamentum, ha a sikertelenség első évei föl nem ebresztették volna benne azt az ösztönt, mely azóta benne élelve magaszt, a minek ajtajára alkalmazott jelmondatában is kifejezést adott: «Quand mème!» (Csak azért is.)

A géniusz hanyattatásának hosszú tanévei után, mely alatt időközben még a Porte-Saint Martin színházánál próbált szerencsét a «Biche aux Bois» című nagy kiállításán darabban 1866-ban mint Desirée hercegnő s alkalmilag még kisebb szerepekben alázta meg el nem ismert tehetségét — végre egy nap beállított az Odeon igazgatójához, Duquesnelhez s lakonikusan csak ennyit mondott:

— «Mindenünne kiesaptak; de tegyen próbát velem. Biztosítom, hogy lakik itt valami.» És szívére mutatott.

Duquesnel szerencsés sugallatra hallgatott, mikor elhatározta, hogy próbát tesz a nagy önbizalma színésznővel, s nem zárta el utját: Sylvia szerepét bízta rá legelőször a «Jeu de l'amour et du hasard»-ban. De első nagyobb sikere még inkább Dumas «Kean»-jától számítható. Szerencsétlenségre közbjött a francia-porosz háború s a fegyverek zöreje közt elhallgattak a muzsák s Sarah Bernhardt a színpad babérjait feleselre a sebesült-ápolónő zajtalanabb, de abban az időben jótékonyabb hivatásával.

Mikor a háború véres hullámai lezajlottak, lassanként feltűnni kezdő tehetsége, párosulva Sarcey hatalmas és önzetlen támogatásával, másodszor nyitotta meg Sarah Bernhardtnek az utat a Theatre Français deszkáira. De «Belle-Isle kisasszony»-ban még annyira elhomályosította játékát Delaunay új alkotása Richelieu herceg szerepében, hogy annak hatása mellett nem birt kellőleg érvényesülni. De nemsokára, 1878 tavaszán, Hugó Viktor «Ruy Blas»-a, melyben a királynét játszotta, meghozta számára az első döntő és csalhatatlan sikert is, azt a külső sikert, melyet a közönség egyértelmű tetszése szentesít. Rég táplált álma megvalósult. Lehet, hogy nem volt ez sem magas művészet az esztétika szigorú szabványai szerint; hisz nem görög tragédiában játszott; de a maga nemében oly páratlanul magas volt, a minőt csak láttak valaha. «Elle se joue elle-même» — hangzott szájáról-szájára, — «maga-magát játszza.» Mozdulatainak epédó, kigyószéri kecske, méregre révedező tekintete, dallamos hangja, az a *voix d'or*, melynek arany csengésében nem vegyült semmi durvább érzés, egész játékának meglepő nyugalma és méltósága, mindezt valóban beváltani látszott Sarcey reményeit, ki egyedül jóslta meg Sarah Bernhardt nagy jövőjét, s a ki nem is habozott a «Temps» másnapi tárczájában kifejezni büszkeségét és örömét a felett, hogy neki is része volt abban a diadalban, mely Molière házában és a közönségnek ily erőt szerzett meg.

Sarah Bernhardt ez estétől fogva a francia színpad első tragikai művésznője lett s a fényes szerződés, melylyel őt a Theatre Française tagjai sorába fűzte, több mint egy évtizeden át tette nevét elválaszthatanná a világ ez elsőrangú műintézetétől, mint Racine nagy alakjainak klasszikus ábrázolójától. A budapesti színházi közönség a korábbi évekbeli ismeri már hasonlíthatatlan Phaedráját s alakításának azt a megragadó erejű mozzanatát, midőn a második felvonásban megvallja szerelmét Hippolyte-nak, s leoldva törét övéről, kéri, hogy ölje meg őt. De Sarah Bernhardt művészi irányát éppen nem merítették ki a francia klasszicizmus drámairoldalmi termékei; egész hajlama és egyénisége a modern élet és társadalom realizmusának, a bizonyult pszichológiai problémáknak a terére vonzotta, melynek alapján az újabb francia drámairoldalom élettani iskolája áll; Dumas «Idegen nő»-jének mrs. Clarksonában, Coppée «Le Passant»-jának Zanettojában lépte át azt a Rubikont, melynek utja mai repertoírjára, a Toscaira, Fedorákra, Kaméliás hölgyekre vezetett.

Ez az irány művészi fejlődésében fontos fordulót képvisel, s éppen legelső bálványozói,

köztük Sarcey részéről akadtak leghevesebb ellenzői. De tudni kell, hogy Sarcey még a nagy század repertoírjában, a klasszikus dráma hagyományainak dogmatikusa. Ez a körülmény semmit sem von le a nagy francia művészt érdemeiből, de elég arra, hogy némi elfogultságot lehessen belőle kimagyarítani a modern dráma iránt, a minek egy idegen közönség kevésbé osztozhatik szempontjaiban, mert ennek érzékét a Racine és Corneille-féle nagy stíl iránt tisztán csak széptani elvek határozzák meg s nem egyszerűen a nagy nemzeti kegyelet, melynek hagyományát a francia nemzet szószékében, színpadon, oskolákban örzi és ápolja. Innen az, hogy Sarcey már rövid két év múlva arra a saját szempontjából mindenesetre jogosult föltevésre volt kénytelen jutni, hogy egykori bálványának lábait agyagból vannak, hogy hiányzik benne az igaz művészet vallása, s hogy az excentrikus elem tulnyomóvá kezd válni játékában. De ha mindebből hanyatlásra engedett következtetni Sarcey, talán meg kellett volna fontolnia előbb, hogy egy oly szabású művészi egyéniség, mint Sarah Bernhardt, bizonyos mértékben saját törvényei alatt áll, saját inspirációjának felelős, és hogy mielőtt művészeite újabb irányra felett egy rideg elmélet szempontjából kritikát pálcázhatnának, előbb a kor egész erkölcsi világnézetét és eszmekörét meg kellene tagadnunk, s ezzel a drámai művészet legsarkalatosabb vonását, a kor eszméinek hü és való visszatükrözését, az örök emberi egyénített képét kellene a modern színmű tényezői sorából kiküszöbölünk.

Pármelyik részen legyen is az igazság, tény, hogy a francia műbírálatnak az az iskolája, mely Sarcey ismerte mesterül s maga Sarcey ismételt kemény szavakban mutattak rá azokra a hibákra, melyek a kitűnő művésznő művészetét szerintök tévesztett irányba sodorták; tetézték ezt a lelkiismeretlenség, a közönség iránti tisztelenség vádjával; szemére hányták modorosságait, a gyarló dizejt, a beszéd és a taglejtés közötti összhang feltűnő hiányát. Sarah Bernhardt előttük Rachel magaslatáról egyszerre egy «tragédienne du Boulevard» színvonalára süllyedt alá, egy «kivitelű ciklé» lett, kinek egykor annyira deszert organumát is tönkretették a Sardou és más «pantomimikusok» által ráparancsolt gimnasztikai gyakorlatok és testkinézések, oly szerepekben, mint Fedora vagy Theodora.

Nem szükség mondanunk, hogy ez a felfogás Sarah Bernhardt színesi egyéniségének kissé egyoldalú méltatásból ered, habár másfelől az is kétségtelen, hogy sok és lényeges fogyatkozására vet, bizonyára túlságosan eles, világot. A nézőt, ki a hírneves francia művésznő játékában először gyönyörködik, nem egy családias érzete lepi meg kezdetben, s a leglényegesebb csalódás az, melyet külső megjelenése ébreszt. Alakjának annyi élceze alkalmul szolgált meszerű karcsúsága ugyan hamar tulhajtott mendedonának bizonyul, de természetén éppen nem szép arányai semmiesetre sem alkalmasak arra, hogy játéka természetes kellemét emeljék. Hanem e teljességgel nem kifogástalan természet aztán oly fej ül, mely mindent helyre pótol. Gyönyörű tojásdad arc, határozott és mégis lágy körvonallakkal, erős akaratra valló áll és orr és finom szemöldökököt ívezett nagy sötétkék szemek, melyek életet tükröznek vissza. Tömött, vöröses haj hull alá homlokába, s arca azt a gyöngéd, átlátszó, élettelen bőrt mutatja, mely a tulszöke nőnek sajátja; szája, kissé rövid felső ajakával, bájos szivformában mutatja a fogakat; vonásainak szellemes kifejezése visszazaggyja sugarát fogyatékos alakjára is, melynek csodaszzerűen hajlékony és simulékony ruganyosságát amugy is kézs eszköze a legellentetesebb drámai hatásoknak.

De a mi művészetének legbecesebb anyaga, az a rendkívül kifejező organum, mely a legszebb alt fekvést csengő sopránval párosítja, s édes és behelzőlő s bármily modulációra képes és hangdus az érzelmek kifejezésében, most a legmelegebb bensőségtől reszketve, majd a pajzán csevegés hurját ütve meg. Ez a hang majdnem zeneileg iskolázottnak mondható, annyira biztos és változatos hangfekvésében, annyira határozott hangközökben mozgó, hogy beszéde emelkedését és leszállását majdnem hangjegyekkel lehetne leírni. A mellett bámulatos gazdagsága felett rendelkezik a természeti hangoknak, melyeket meglepő virtuozitással alkalmaz minde-

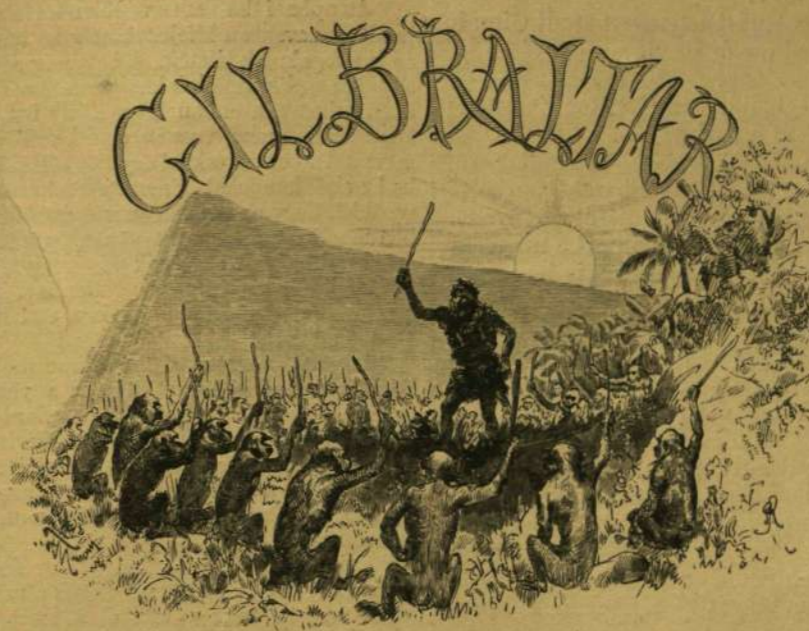
nütt, a hol a szenvedélyek túladása, vagy az ösztönélet önkénytelen kitérősei széttesznek az artikulált beszéd formáját. És mégis, e ritka művészetnek is van határa, és pedig ott, a hol a magas hang-effektusokkal kellene dolgozni s a hol Sarah Bernhardt hangja megtagadja a szolgálatot. Ép ezért Sarah Bernhardt a szó szoros értelmében inkább lyrai tehetség, a legmagasabb tragikai hatások kívül esnek fizikai eszközei körén.

S még egyet nem szabad felednünk; hogy Sarah Bernhardt művészi nagyságának egyik alapfeltétele, mondhatni leghatalmasabb emeltyüje szellemi sokoldalúsága. Eszméit, gondolatait nem köti csupán a színpad efemer alkotásaihoz, de megírja, megfesti, kőbe vési. S mint előadó művész is a festéssel való foglalkozástól köleszni színei melegét, gazdagságát, s a szobrászat ismeretétől ábrázolási plaszticitását. De bár mindegyik téren alkotott számottevőt, illetékes egyének ítélete szerint, a melylyel saját véleménye is egybehangzik, mint szobrásznót illeti elsőség a festőnő felett. Szép márvány-csoportozata, a «Vihar után» (Après la tempête) az 1876-diki Salonban keltett méltó feltűnést, s két évvel később ugyanott állította ki Girardin Emil mellszobrát. Ezekon kívül Busnach, és Henry Lapommeraye barátai mellszobraival adta még kétségtelen jelét hivatosságának, a híres porosz-gyűlölő Hoff szobrával pedig lángoló honleányságának. Idevagyó művei még elhalt nővéreinek egy mellszobra s egy caramar márványból vésett Ophelia, a mint virágokkal koszoruzottan emelkedik ki a habokból. Egy bronz tintatartó pedig különös szépségének köszönheti létrejöttét; a művész arcvonását tünteti föl sphynx-teszten, groteszk, de megkapó feldolgozásban. Ujabb magyar barátjójának, Némethy Kisasszonynak, ki «Jean de Néthy» név alatt szokott írni, mellszobrát is elkészítette.

Mint írónek első kísérlete a nyilvánosság terén egy 4 felvonásos színmű volt: «L'épingle d'or» («Az aranytű») czimen, de sohasem került előadásra s a saját sem vett róla tudomást. Annál nagyobb zajt csapott 1878-ban megjelent humoros pamfletje: «Dans les nuages» («A felhők között»), melyben könnyed tollal vizsgálja a Giffard leggömbjén tett számos légi utazásai egyikén nyert benyomásait. Majd mint a Párisban megjelent «Globe» című lap műkritikusa tett néhány kétes eredményű kísérletet. Egy másik próbálkozás azonban, az a nagy felhűtést keltett pasquill, mely a Marie Colombier párisi színésznővel való összekoceczenásának volt ki-folyása, nem tarthat számot komoly irodalmi számbavételre. 1888 márcziusában ismét az Odeonban került színre «Aveu» (vallomás) című darabja, melyben Mounet játszta a főszerepet s elég szép sikert aratott.

Ily lázas munkakifejtés mellett elképzelhető, hogy Sarah Bernhardt tevékenysége nem ismer pihenést. Naponta 16 órát dolgozik; korán szokott kelni s mindenkéltől vagy kikocsizik, vagy pedig atelierjét keresi föl, hol kaczer fü-rubát őlt fehér flannelből. Szerepeit az éj magányos esőndjében, egyetlen csontváz kísérteties társaságában tanulja. Nem mindennapi emlékező tehetséggel bír s ezért gyorsan tanulja be szerepeit, de viszont hamar is feleli.

Nem tartjuk feladatunknak mindazokra az excentrikus különözsegekre kiterjeszkedni, melyek Sarah Bernhardt életmódját jellemzik és közzajván forognak. A színpadon kívül a művész nem oly magas mint a színpadon, de arca és egész lényé napvilágnál sem veszt semmit abból a sajátságos bájból, melylyel a színpadon minden szívet egy csapásra meghódít. Gyorsan és élénken cseveg, szellemes éllel és eredeti fordulatokkal fűszereve társalgását s az életben is csak oly természetes és ugyanaz a közvetlenség jellemzi, mint a színpadon; tartása és mozdulatai ép olyan kellemesek.

VERNE GYULA ELBESZÉLÉSE.

I.

Legalább is hét- vagy nyolcszázán lehetnek. Alacsony természetűek, de izmosak, hajlékonyak és ügyesek voltak, óriási ugrásokat tudtak véghez vinni és ugráltak is a kikötő nyugati oldalán tornyosuló hegyek mögé leálló nap utolsó sugarainak fényénél. A vöröses napkorong nemsokára eltűnt és sötétség kezdett borulni a tenger-öblre, a melyet Sanorra és Ronda és a sivar Cuervo vidék távoli heglánczai környeznek.

Egyszerre az egész csapat mozdulatlan lett. A főnöke megjelent ama hegyregeren, a mely egy sovány számar hátaéhoz hasonlít és a hegy taraját képezi. Ama katonai őrhelyről, a mely az óriási szikla legvégső csúcsán van, semmit se lehetett látni abból, a mi a fák alatt történt.

— Szriszsz! ... Szriszsz! — hangzott a főnök ajkairól, a melyeknek összecusosított mivolta rendkívül élése tette a fütyőt.

— Szriszsz! ... Szriszsz! — ismétlé a csapat bámulatos egyértelműséggel.

Furcsa egy teremtsé volt ez a főnök, magas természetével, majombórból készült öltözékével, a melynek a szőre kifelé volt fordítva, bozontos hajával, rövid, tarlószzerű szakállával és mestelen lábival, a melyeknek a talpa olyan kemény volt, mint a ló patája.

Felemelte a jobb karját és a helye alsó gerince felé mutatott. Azonnal valamennyien utánzózták e taglejtését, katonás, vagy talán inkább mondhatnók, gépies egyöntetűséggel, mint a marionettek, a melyeket egy és ugyanaz a rugó mozgat. A főnök lebecsültotta a karját. Ők is lebecsültották a karjukat. A főnök egy erős botot ragadott a kezébe és azt megcsóválta a levegőben. Ők is megcsóválták a botjaikat éppen úgy, a mint a főnök tette.

Végre a főnök megfordult, leguggolt a föbe és tova mászott a fák közt. A csapat szintén mászva ment utána.

Nem került tíz percbe, míg lementek az eső által részben elmosott hegyi ösvényeken, a nélkül, hogy egyetlen kavics legurulása elárulta volna az előnyomuló tömeg jelenlétét.

A főnök egy negyed óra múlva megállt. Valamennyien megálltak, mintha ott, a helyszínen, kővé meredtek volna.

Alattuk, mintegy kétszáz méternyire, a város terült el a tenger partján. Számos gyertya- és lámpafény világította meg a mólók, az utcák, a nyaralók és a kaszárnyák egymás közé vegyült csoportjait. A városon túl a borgonyaikon nyugvó hadi és kereskedelmi hajók és pontonok fátylát és lámpáit tükrözte vissza a csöndes vizek tükré. Az «európai csúcs» legvégső a világitó torony vetette fényugráját a tengerszorosra.

E pillanatban ágyusó dördült el, a First gun fire, a parti útegek egyikéből. Erre azonnal felhangzott a dob- és sípszó is.

A takaródó ideje volt, a melyen tul semmiféle idegnek se szabad a városban járkálnia, kivéve valamelyik helyőrségbeli tiszt kíséretében. A hajók legénységének is a fedélzetek kell lennie kapuzás előtt. Az őjrjakot negyedóránkint

II.

Igen! mélyen aludt, kényelmes lakásában, a Main-streetben, abban a tekervényes utcában, a mely a vízi kaputól elnyulik az Alameda kapuig. Talán éppen arról álmodott, hogy Angolország a hatalmába kerítette Egyiptomot, Törökországot, a Német-alföldet, Afganisztánt, a Szudánt, a boerok földjét, szóval a földgolyó valamennyi pontját tetszése szerint: ilyen álmai lehettek éppen abban a pillanatban, mikor Anglia abban a veszélyben forgott, hogy Gibraltart elveszítse.

A szobája ajtaja hirtelen kinyílt.

— Mi baj? — kérde Mac Kackmale tábornok egyszerre felülvén az ágyában.

— Tábornok ur, — felelé egy hadsegéd, a ki úgy rontott be, mint egy bomba. — A várost ellepték ...

— A spanyolok?

— Valószínűleg!

— Vakmerősködtek volna? ...

A tábornok be se fejezte a mondatot. Felkelt, ledobta a kendőt, a melylyel a feje be volt kötve, belebujt a nadrágjába, felöltö az egyenruháját, beleugrott a csizmáiba, feltette a kalapját, felkötötte a kardját és így szólt:

— Miféle zaj az, a melyet hallok?

— A szikladarabok robaja, a melyek úgy hullanak a városra, mint a zápor.

— Sokan vannak azok a gazemberek?

— Kétségkívül.

— Bizonyára az összes tengerparti banditák egyesültek a támadásra: a rondai dugárusok, a san-roquei halászek, a menekültek, a kiktől a faluk hemzsegek ...

— Valóban, ilyesmitől lehet tartani, tábornok ur.

— Ertesítették a kormányzót?

— Nem! lehetetlen eljutni nyaralójához az európai csucson. A kapuk el vannak vágva, az utcákat ellepték a támadók.

— Hát a vízi kapu melletti kaszárnya?

— Oda se lehet eljutni. A tüzérek is ostromzár alatt vannak a lakatnyájukban.

— Hány emberünk van itt?

— Mintegy husz, tábornok ur, a 3-ik gyalogezredből. Ezeknek még sikerült megmenekülniök.

— Szent Dunstanre esküszöm, — kiáltá Mac Kackmale tábornok, — hogy ezek a narancsárusok rabolják el Gibraltárt Angolországtól, az nem fog megtörténni! Nem! ... az nem fog megtörténni!

E pillanatban egy bizarr külsejű lény rohant be az ajtón és a tábornok vállára ugrott.

IV.

— Add meg magad! — kiáltá durva hangon, a mely inkább állati bömböléshez, mint emberi hanghoz hasonlított.

Néhány ember, a kik a hadsegéd segítségére siettek, éppen ezen emberre akart rohanni. De e perczben ráismertek.

— Gil Braltr! — kiáltá mindnyájan.

Csakugyan ő volt, a hidalgo, a kire senki se gondolt hosszú idők óta, a San Miguel barlangok vadembere!

— Add meg magadat! — ordítá.

— Soha! — felelé Mac Kackmale tábornok.

Gil Braltr abban a pillanatban, mikor a katonák körülvettek, egy éles és hosszú «szriszsz»-et fütyentett.

A tábornok házában udvarát, majd magát a lakást is egyszerre ellepte a támadó tömeg. Ki hinnie! a tömeg csupa majmokból állt. Sok százan voltak. Vajjon azért jöttek-e, hogy visszahódítsák az angoloktól a sziklát, a melynek ők a valódi tulajdonosai, ezt a hegyet, a melyet sokkal előbb foglaltak el a spanyoloknál, sokkal előbb, mintsem Cromwellnek eszébe jutott, hogy azt megszeresse Nagy-Britannia számára? Ugy van! azt akarták! És a számuknál fogva felelmesek voltak e farkatlan majmok, a kikkel csak ama feltétel alatt lehetett jó barátságban élni, ha az ember eltűrte apró tolvajlásait; ezen értelmes és merész lények, a kiket háborgatni mindenki örökdedik, mert úgy szokták magukat megboszolni, — a mint ez több ízben történt, — hogy óriási szikladarabokat hengerítnek alá a városra.

És most e majmok egy bolond ember katonává lettek, a ki ép oly vad volt, mint ők; Gil Braltr parancsára hallgattak, a kit jól ismertek, ki épp oly szabad életet élt, mint ők maguk és ezen elmajosodott Tell Vilmos

egész élete ezen egyetlen gondolat körül központosult: elűzni az idegeneket a spanyol területekről!

Mily szegény volna az egyesült királyságra, ha a merénylet sikerülne; ha az angolokat, a hinduk, az abyssinaiak, a tasmaniak, ausztráliak, a hottentótták legyőzőit egyszerű majmok legyőznék!

Ha ez a katasztrófa bekövetkeznék, Mac Kackmale tábornoknak nem maradna egyéb hátra, mint magát fölbölni. Ilyen meggyaláztatást az ember nem élhet túl.

Mielőtt azonban a főnökük fűtülésére egybesereglett majmok a szobát ellephették, néhány katona Gil Braltárra rohant. A rendkívüli erejű őrvongó ember ellenszögült és csak nagy bajjal sikerült őt letéperni. A küzdelemben letépték róla a majombőrt és most megkötözve, betömött szájjal, csaknem meztelenül ott guggolt a szoba szegletében. Nem birt se beszélni, se mozdulni. Néhány pillanat múlva Mac Kackmale tábornok kirohant a házból, el levén szánya győzni vagy meghalni, a mint a hadvezérek mondani szokták.

De kűn nem kevésbé nagy volt a veszély. Igaz, hogy néhány katonának sikerült egybegyűl-

pun túl részt átvágtak a parkon és felfelé indultak a hegy lejtőin.

Egy óra múlva egyetlenegy se maradt Gibraltárban a város ostromlói közül.

De vajjon mi történt? Csakhamar megtudták, mihelyt Mac Kackmale tábornok megjelent a park végén.

Ő maga volt az, a ki átvette Gil Braltar szerepét és miután a fogoly majombőrébe burkolta volna magát, a csapat visszavonulását vezényelte. Ez a derék ember annyira hasonlított a majmokhoz, hogy magukat a majmokat is tévedésbe ejtette. A megjelenése magában is elég volt ahhoz, hogy az egész csapat utána menjen.

Ezt a genialis ötletet az angol kormány meg is jutalmazta azzal, hogy a Szent-György-rend keresztjével díszítette fel a tábornokot.

A mi Gil Braltart illeti, az egyesült királyság kormánya átengedte őt készpénzért egy vállalkozónak, a ki körülhordozza az ó- és az újvilág városait és nagy jövedelmet húz belőle. Sőt a ravasz vállalkozó nemelykor azt engedni sejteti, hogy nem is a San-Miguel barlangok vademberét mutogatja, hanem magát Mac Kackmale tábornokot.

Mindazonáltal e kaland jó lecke volt ő britt

FELFELE INDULTAK A HEGY-LEJTŐN.

GIL BRALTAR.

«ADD MEG MAGAD!» KIÁLTÁ.

nie a vízi kapunál és ezek el is indultak a tábornok lakása felé. A Main-streetben és a főtéren néhány lövés dördült el. Mindazonáltal a majmok oly nagy számmal voltak, hogy a gibraltári helyőrség nem sokára kényszerülve láthatta magát tágtítani. És ha a spanyolok a majmokkal egyesülnek, akkor az erődökben és az ütegekben egy ember se marad, a ki azokat védelmezze és az angolok, a kik ezt a sziklát bevehetnének, nem lesznek többé képesek azt visszafoglalni.

De egyszerre váratlan fordulat következett be. Az udvart megvilágító fáklyák fényénél látni lehetett, a mint a majmok visszavonultak. A csapatok élén a vezér ment, a botját csóválva. Valamennyien utánozták lábainak és karjainak mozdulatait és mentek utána.

Vajjon Gil Braltárnak sikerült-e megszabadulnia a köteleikből és kimenekülnie a szobából, a melyben őrizték? Ez iránt többé nem lehetett kétség. De vajjon hová fog most menni? Talán az európai csúcs felé, hogy megtámadja a kormányzó nyaralóját és a kormányzót is megadással szólítja fel, mint a tábornokkal tette?

Nem; a tébolyodott ember és csapata végig mentek lefelé a Main-streeten. Az Alameda ka-

Felsőge kormányára nézve, a mely megértette belőle, hogy Gibraltárt ha nem is az emberek, de a majmok bevehetik. A praktikus Angolország el is határozta, hogy ezentúl mindig a legrutább tábornokait fogja oda küldeni, hogy a majmok még egyszer tévedésbe eshessenek.

Ez a rendszabály valószínűleg örökre biztosítani fogja Angolország számára Gibraltár birtokát.

les nyálkaszalag marad, melyet felismerhetünk, ha lycopodium-magot szórunk a víz felületére, a mely magvak itt a hártvány egyenlően oszlanak meg. Oly vízben, hol hártvány nincs, a csiga nem tud előre menni.

* A növény-virágzás szabályozását találta fel a müncheni botanikus kert egyik felügyelője s ezt akkép eszközölte, hogy a növények téli álmát mesterséges uton meghosszabbítja. Ily módon sikerült gyöngyvirágot, indiai zabakait, nárciszt ősszel előállítani és pedig úgy, hogy azok illata és virága mit sem vesztett.

* Valóságos légi csata volt ez év őszén Tirnova mellett a Jantre-hegység körül, mint az ottani kormányzó a bolgár hatóságoknak hivatalosan jelentette. A csatában, melyet tömérdek ember nézett, közel 200 sas és 300 golyva vett részt, egy óráig tartott s mindkét fél részéről összesen közel 200 madár hullott le a földre. A csata után mindkét fél ellenkező irányban vonult vissza, de lehet, hogy más helyen ismét folytatták a küzdelmet.

* Pompéji Amerikában. Arizona államban a Zuri földjén, mintegy kétszáz angol mérőföldnyire a kaliforniai öböltől, egy város romjait találták meg, mely üsídőkben földrengés által ment tönkre. Csing híres tudós már 3 mérőföld területet ásott ki, egész utcasorokat fedezett fel, még csatornahálózatot s egyes csontvázakat is talált.

EGYVELEG.

* Az aphasiában szenvedők nem képesek gondolataikat szavakban kifejezni, még ha beszélő szervök ép is s fogalmaik tiszták. A betegség oka a bal nagy agy harmadik homlok-kanyarulatának megbetegedése. Jellemző azonban, hogy az ily betegek éneklési képességüket nem veszítik el s bármily, előttük ismert dallamot szavakkal együtt képesek énekelni, ha az első hangokat kimondják előttük. Nevezetesen továbbá, hogy az ilyenek az indulatszókot könnyebben mondhatják ki, mint közönséges társalgási szavakat. Mindebből az tűnik ki, hogy a zenei képzetek kifejezési képessége független a szóképzetektől s valószínűleg még a számokra emlékezés is más képességtől függ.

* Léghajó-versenyeket gyakran rendeznek most Párisban a Tuileriák kertjében és a vidéken. A legutóbbi versenyekben rendszeren Godard ismert léghajós győzött, kinek illetékes bírálók ítélete szerint bizonyos fokig már sikerült is léghajóját a széláramlat ellenében kormányozni. Egy-egy nap átlag 8-10 léghajó versenyez, de mindeddig nem történt szerencsétlenség.

* Csigák utazása. Willen Victor francia tudós észrevette, hogy az édesvízi csigák a mocsárok felületén uszni tudnak; e célból a mocsárvíz tetején képződött hártványt használják fel, melyet saját váladékuk megerősít, úgy hogy utánuk meglehetősen szé-

VALENTINY CZIGÁNY-KÉPEL.

A «Magyar művészek» című díszműből.

A cigányokkal versben és prózában sűrűn találkozunk irodalmunkban. A népszínművek fölötték a színpadra is. A festők szintén előszeretettel fordultak a kőbor faj felé, mely csakugyan elég festeni valót tud nyújtani. Alig van festőnk, ki cigányt ne festett volna. Egy derék művésznünk, Valentiny János pedig speciális tanulmánya tárgyává tette a cigányokat s lefestette és festi folyvást tarka és viszontagságos életüket, faji sajátosságukat, nagy előszeretettel és művészi sikerrel. Falusi életökben tanulmányozta a cigányokat, hiven, ellesvén jellemző sajátosságait.

Valentiny érdekes cigány-képeiből három mutatunk itt be a *Hornyszky* Viktor magyar t. akadémiai könyvtár által kiadott *Magyar Művészek* című díszállalat után, melynek legújabb füzetei Valentiny Jánosnak vannak szentelve, ki mint genre- és tájfestő kiválóbb művészeink közé tartozik.

A *Zeneiskola* jellemzés tekintetében egyik legjobb műve Valentinynek. Egész csapat cigányt vezet elénk. A faluvegi vityilló lomos szobájában gyülekeztek össze, hogy betanulják a legújabb nótát. Apraja nagyja, mesterségének gyakorlá-

négyszögű nagy erősség, mely megérdemli a fáradságot, hogy felmászszunk keleti felén egyengetett útján.

A tetőn három nagy vastag oszlop, s a vár-épületen egy kúrgó bástyavom és kapu mutatja a leeresztő hid helyét. Amott néhány, a földből alig kilátszó beesett kerek torony jelzi a sánczok s a második udvar határát. Ezen belül a nagy várudvarba lépünk, melynek négy szegletbástyája és nyugati oldalán kerek őrtornya van. A várból, mint látszik, sok bedől, lerombolódott, hisz a környékbeli lakosság mindig hordta köveit házépítésre — de a mi megmaradt, általában még jól összeáll. Egy-egy oldali hossza mintegy 50 méter és még megvan mind a négy fala, nyílása, tornya. Az egyikben még az embernői keskeny kölépés is felmehetünk és a gerendázat rései, valamint az összekötő leomlott falak, bolthajtások helyei is mind meglát-szanak.

A nép a moldvai fejedelem, Nagy István várának hívja,* de a történelem a német lovagrendnek tulajdonítja — kiktől a város nevét is kapta; sőt valószínű, hogy még tán a népvándorlás idejében építette valamely átvonuló néptörzs! Építménye legalább nagyon régi időre utal, téglá és faragott kő nincs benne, hanem közönséges görgő kövekből van építve, úgy,

kásán át fel-felesillan a napsugarban tündöklő templomtetők bádoga. Még néhány futó kép; zöld kaszáló, erdős hegyoldal, mint Agápián; az ut mellett kis csurgó, fenn egy csomó sötét barna felhő, pár pillanat tűnik el — már látjuk jól a tornyokat. Van egy tucatz legalább. Sok városban nincs ennyi, mint itt; különben sok városnál játszott ez a kolostor régente nagyobb szerepet.

* *Monasztiréa Neámczu*-ban vagyunk, csak-hogy itt már nincsenek nők, hanem férfiapok. A kapus, egy tisztos öreg szerzetes segített le a kocsirol és vitt be a vendégszobába; de alig ül-tünk le, elkezdett az eső esni, mintha vederrel öntenék. Az ég menydörgött és fényes villámok cikáztak át a sötét felhőkön. A jég is hullott egy darabig, miközben felment az egyik barát a toronyba és meghuzta a vékonyhangu jégharango-gokat. Persze, hogy mindjárt elvonult a zivatar. A papok és öregebb látogatók hányták a keresztet s halk imát rebegetek; a mi csoportunk pedig, benne sok oláh urral, dicsérte és kacagta egyaránt a szerzetes furfangját. En meg újabb nemét tapasztaltam a csodatételeknek.

Majd megnéztük a látnivalókat. Itt is emelet-négyszögletű épület zárja körül az udvart, melyben két nagy templom áll. Az egyik tele van mázolvá szentekkel, mint a kapu boltozata is,

ZENEISKOLA. — VALENTINY JÁNOS FESTMÉNYE.

sába van elmerülve; csak az öreg cigány s az asszony-népség gyönyörködnek a fiatalok buzgólkodásában. A tanító ur kézzelfogható oktatást ad s a brácsát kezelő fiut erős markolással figyelmezteti hibájára. A rendre utasítás vidám hangulatot kelt a purdék közt; komolyságát csak az a nyulánk fiu őrizi meg, ki el van merülve hegedűje hangjaiba. Ugy látszik, ez a zeneiskola büszke reménye. A kép minden egyes alakja az életből vett cigány.

A *«Jövő primása»* is törtélmetszett cigány fiu, a mint a kunyhó tűzhelye mellé huzodva hegedűjén játszik. Végül a harmadik kép *«A kártyacetendő»* a cigány női tyust mutatja be hamisítatlanul.

Valentiny cigány-képei nemcsak mint nép-életi adalékok érdekesek, hanem művészetileg dolgozva és előadva, festészetünknek is maradandó értékű műdarabjai.

BARANGOLÁSOK ROMÁNIÁBAN.

V.

Neámczu és vidéke.

Balezatesztől 11 kilométernyire van Neámczu kis városa egy keresztbehuzódó hegyfal aljában, hova a Piátráról jövő postauton érünk. Éjszaki oldalán fekszik hozzá közel nyugatra a neám-czui várron, egy meredek hegyhátra épített

hogy előbb a fal két oldalát rakták fel bizonyosan és e közé rétegezték aztán a közbensőt, mert azt a sok apró követ nem is lehetett volna egyenként falazni. A fűvel benőtt falak vastagsága néhol három méter és a maga idejében biztos menedékhely lehetett. Itt-ott a szegleten újabbkori renoválás látszik, de most elhagyatva áll ott, messze ellátású romjaiban — egy régi barczias kor emlékére hirdetőn...

Ha innen nyugatra megyünk, egy óra alatt a híres neámczui monostorhoz jutunk. Falut ejtünk utunkba. Ünnepe van, s az utozán hemzseg a nép. A nők itt egy főtát (katrinczát) viselnek, mint Kimpulung vidékén, melynek szeleit elől teszik egymásra. Az ing és bocskor a szokásos, csak a lábszárakon viselnek még egy sajátosságos térdig érő szoros nadragzsárut. Fejüket kendővel kötik be vagy kalapot használnak, mint a férfiak és e mellett szépen kibőrzött ujjatlan lajbit is hordanak.

Az ut mentén helyenként parasztörök állnak kis galysátrokban és régi kapszlis puskáikat hozzátámasztva, unják magukat. Egy szép, nagy, lombos erdőben pihenőt tartunk. Kis villásreggelit csapunk és megyünk tovább. Az erdő rit-

hogy szinte fél az ember a sok rámeredő arc-tól. A templom egy része alatt kripta van, hova az érseket, főpapokat temetik. Legújában — két évvel ezelőtt is, — idehozták az oláhországi metropolitát, kit szokás szerint karosszékben ülve temettek el. A másik szentély ép ellentéte emennek, sőt minden román templomnak; mert falai csupasz fehérek, csak 2-3 nagy rá májú régi olajfestmény, s egy 300 évet meghaladó bársonyhímzés van benne a használt ikonák és templomi tárgyakon kívül.

Fölveztek a kolostor kincstárába is, hol egymás felett áll egy kis szobában mindaz, mit a zárda, alapítása óta gyűjtött. Üveg alatt vannak sűrűen az ékszernek egymás mellé rakva: arany- és ezüst-kereszték, szentképek, gyűrűk, papi csattok, gyöngyvolvasók; de csak némelyikén valódi a kő, a többi nagyszemű színes üveg-kristály — maga az őszinte pap is így magyarázta. A tulsó fal hosszában festetlen szekrényekben fényes misemondó-ruhák, iszalagok he-vernek összehajtogatva egy rakáson; mert ezek régiek, öröklötték és csak ritkán használatnak. Mellettük egész gyűjteményét látjuk a szépfaragású fakereszteknek, templomi edényeknek, ostayartóknak; némelyik 300-400 éves, és mindegyiknek megvan saját kis története. — Van egy hártáypapirra írott XVI. századbeli szerb evangélium is, gyönyörű inecziálékkel, fejezet-rajzokkal és egy nagy ezüstgyertyatartó, melyet

* Talán, mert ő nagy hasznát vette háboruskodásában, vagy mivel e várhoz Nagy István uralkodásának egy érdekes epizódja fűződik, miről egy román költő szép balladát is írt (fordításban megjelent a *«Szegedi árviány»*-ben.) V. E.

csak sátoros ünnepeken visznek le a templomba.

Ilyenek az ezüstkötésű szép bibliák is, melyek legnagyobbika szinte egy méter magas. Fedele színezüst; szegletein csinos zománcképek és közepén az orosz korona ékesedik (kirakva fényes álgymántokkal), mert ezt Miklós cártól kapta a zárda és olyan sulyos, hogy alig bírja két szerzetes levinni. Általában úgy vettem észre, hogy itt nagy a muszka befolyás, mert nemcsak, hogy a csulkyás barátok nagyrésze beszél oroszul, hanem lépten-nyomon orosz imakönyvekkel, ereklyékkel találkozunk. A kolostori épület falain mindenféle orosz térképek függnek, s kinn a piacon is a Kreml tornya mintájára van egy nagy nyílt kupola készítvé, melyben egy keresztelést forma kád áll, alólól fakadó vízzel tele.

Fontos még az udvar északi részében fekvő monostori könyvtár, mely sok száz kötet (leginkább vallásos tárgyú) kéziratot és régi, a zárda nyomdájában nyomtatott könyvet tartalmaz.

Az egykori typographia helyiségeiben azonban — a kolostori épületen kívül — most állami tebodya van, melyben mintegy 70 elmezavart férfi nyer ingyen gondozást, gyógyítást, rang- és álláskülönbség nélkül. Egy-egy sarokban örjögökre figyelmeztettek. Volt köztük egy magyar is, ki már 4000 év óta kapálja kukorica-földjét szorgalmasan és felügyelői — ugymond, — kik itt fogva tartják, mégis bolondnak nezik és nem engedik dolgozni; pedig ők azok, be tudja bizonyítani . . . A többiek a kertben gyomlál- tak nyugodtan, legfeljebb énekeltek vagy hadar- tak valamit; de mégis ott kellett őket hagynunk, mert az egyik ok nélkül, francziául gunyulódva — kezdett szitkozódni. Megtudtuk aztán, hogy gazdag földbirtokos.

A neámezui monostor egész Moldva-Oláhor- szág legnevezetesebbike volt hajdan és mint emléke a multnak, ma is az. Hét temploma van területén 700 kalugerral, kik részint a kolostori főépületben, részint inkább külön-külön házaik- ban laknak. És élnek egy a hogy, kivált telen; mert nyáron még segít rajtuk a baksis, mit a látogatóktól kapnak. Fáj is nekik eléggé annak emléke, hogy egykor kerekaszában száz jószágja volt a monostornak, nem is számítva az ezrekre terjedő marhaállományt és juhnyáját. A zárda régebb 400 évesnél, mert a főtemplomot még Nagy István építtette (hogyvan neki gazdag do- táció), kitől szintén öriznek több ereklyét. Hanem hát rájuk is talál, hogy «más idők, más emberek.»

A zárdahoz tartozik a tőle délre, egy erdős völgylyukban fekvő két kénvizesű kut, melynek gyógyvizét a kolostorban lakó vendégek is hasz- nálják; de vizik hordószámra az egész környékre. Erős kentartalmuk miatt fehérés a víz és hideg, mint a bákói kénforrások. A kutak közel van- nak egy kolostori soktornyu templom mögött és vizük úgy látszik időközönként szaporodik, különösen reggel; mert azt mondják, hogy ha nagyon kimerik, vámi kell néhány órahosszat, míg újra telegyül.

Visszajövet megnéztem Neámezui városkát is. Már harmadszorra látom és alaposan bejártam, nehogy ismertetésem rosszul üssön ki rá, de mi sem vonhatta magára figyelmemet.

Alacsony árúbódék sáros utcaján kell járka- lunk, melyekre nagy ritkán egy-egy nagyobb ház kopasz falai neredeznek vagy ha az utazó, kocsiiban akarja megbámulni e fészket, nem tudja mit védjen meg jobban a kilökötés ve- szélyétől — magát vagy csomagját. A köve- zet-járda telve van alkudozó kereskedőkkel, kiknek zsvajára be kell dugnunk füleinket. Utón-utfélén, «nóbel uraságotól lerakott ruhá- kat» kínáló händlékkel találkozunk, s az utca szélére kirakott áruit mindegyik reánk akarja tukmálni; mintha bizony csak ő volna a vilá- gon.

A város egyik terén áll egy csinos öhitű oláh- templom, mellette a nyilvános kert, mint óázis a pusztá közepén. — Fellelegzünk a frisebb levegőn, de őh Jemine! Minden pad el van fog- lalva, sőt egy családnak nem is elég egy; mert sorban ül egy tucsat orgonasípserű nagyre- menyű cseméte. Mellettük pucezós, brillantjai- val imponáló kövér mámi van és a sétányon az apa járkál le s fel diszruhájában, aranyos haj- fűrtjeivel — ő leszorult a padokról.

Menjünk tovább!

Verecs Endre.

OROSZ MENYEGZŐI SZOKÁSOK.

Az orosz menyegzői szokások a legfestőiebbek és ethnografiailag legjellemzetesebbek mindazok közt, melyeket a görög-keleti egyház hagyó- mányai szentesítettek. Egy pár vonásnak rövid vázolója tanulságos összehasonlításra nyithat alkalmat a néprajzi vizsgálódások iránt érdek- lődőknek.

Mikor egy fiatal pár eljegyzi egymást, ortho- doxabb oroszok szeretik, ha a pap is eljön és megáldja őket s néhány imát mond a szoba mécsesvilágított «eikon»-a, vagy szentképe előtt. De ez ma már ritka szokás. Ellenben az eljegyzés után a vőlegény csaknem folytonosan

AZ «ÖTÖDIK KERÉK». Egy orosz művész rajza.

mátkája lakásán tartózkodik. Későn távozik és korán jön, a mit a szülők nemcsak unalmasnak, de méltán veszedelmesnek is tarthatnak, s azért kifáradhatatlanok az ifjak felügyeletében, a mit egy orosz művész kitérő humorral vázol abban a rajzában, melyet fentebb közlünk.

Magasabb körökben, közvetlen az eljegyzés után, varrónóket fogadnak a kelengye elkészíté- sére. Régi orosz szabály, hogy a vőlegény nász- ruhákat vesz ajándékkul menyasszonyának, va- lamint ékszereket. Egy orosz hajdon hozománya teljes ruházatból, fehérneműből, konyhaszerekből, ezüstneműkből, szőnyegekből, függönyökből, porcellánok, butorokból és zongorából áll. Mert tudni kell, hogy ez utóbbi nélkülözhetlen, s az evőeszközöknek is tömör ezüsből kell lenniök. Mersékelt viszonyok közt élő családoknál ép azért már korán kezdenek pénzt félretenni a leányok hozományára. Barátok ellenben ritkán adnak menyegzői ajándékokat. Ha egy nő gyer- mekek hátrahagyása nélkül halálozik el, hozomá- nyát szülői visszakövetelhetik; a férj csak az ágyat tarthatja meg, és azt a képet, a melylyel elhalt neje szertartásszerűleg megáldatott.

OROSZ MENYASSZONY.

Néha ifjú leányok állnak össze, hogy segítse- nek a jövendőbeli menyasszonynak ruháit elkészíteni. A néphit azt tartja, hogy ha a hozó- mányt képező kelengye egy része nem lopott, az ifjú pár házasságától elzavakodni fog.

Május havát szerencsétlennek tartják a házasa- gkötésre, mint a hogy nálunk némely vidéke- ken a hétfőt. Egyáltalán a május hó balvégzeti jelentése a házasságkötéseknél más népek ba- bona-körében is előfordul, meglehet, azért, mert a téli hó eltakarodása a nap forró sugarai alatt sok ártalmas gőzt és erjedést fejt ki, melyek az egészségre is hátrányosak.

Vendégek számosabban jelennek meg egy orosz menyegzőn, mint bármely más nemzet- belién, és rendszeren meghívásra. A tanu, ki a pap esketési díját is fizeti, többnyire a család legelőkelőbb összeköttetéséből van választva. Azután jönnek a vőfélyek és nyoszolyólányok, s az előbbieket feladatokkal és édességekkel szolgálják a női vendégek szorinak. A «Bojarin», a ki Krisztus aranyozott ezüst szentelt képét vi- zsi, rendszeren egy kis fia. Mikor a társaság a templomba érkezik, ennek kötelessége átadni a két képet az eskető papnak, ki azt az oltárra helyezi.

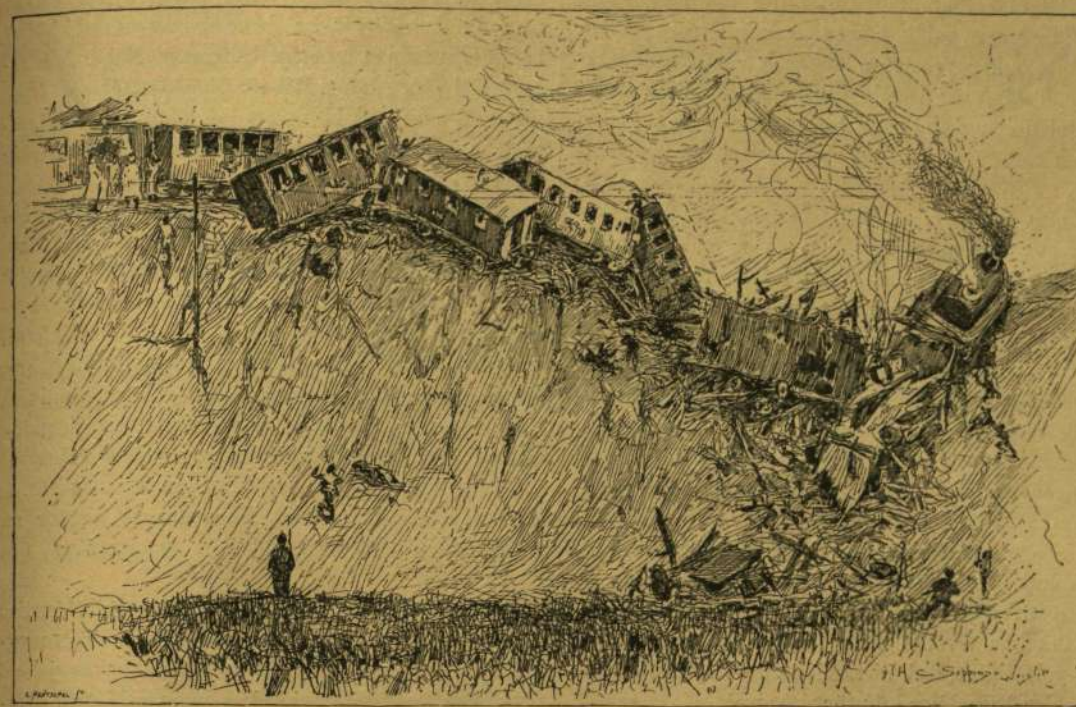
A ház vén cseledje ez alatt a hozománynak a menyasszony lakásáról a vőlegény lakására való átszállításáról gondoskodik és mindent rendbe- hoz. A nyoszolyólányok száma és öltözéke nincs szabály által megállapítva, s különböző lehet. Néha a menyegző előestéjén a lányok búcsu- estélyt is rendeznek, és ezeken férfi nem vehet részt, sem pedig férjes nő. Ilyenkor kardalokat énekelnek, egymással kergetőznek a kertben és szívek szerint dévajkodnak, miközben nagy mennyiségű theát, fagyaltot, citromos vizet és cukorsüteményeket fogyasztanak. Vacsora után azután búcsut vesznek, s kimerülten hagyják hátra a menyasszony-jelöltet.

Az is régi szokás, és nemcsak az orosznál tartják, hogy a mátkapár az egybekelés napján bőtöl, egész a szertartás utánig, a mely előkelő családnál mindig este szokott végbemenni. Addig a menyasszony szétosztja leányjátékait, szalagjait, ékszerait barátinó közt. Ezeket a tárgyakat úgy hívják: lányzepség. A parasztlá- nyok viszont azt a hosszú szalagot vagdalják szét és osztják ki menyegző napján társinók közt, mely hajfonatuk végéről csüng alá. Ugyan- ök közvetlen a menyegző után hajukat két fo- natba fonják s fejük körül tekerik, azután va- lami szoros főkötő-félével kötik hátra, vagy pe- dig selyemkendővel. Ez lényeges különbség a házasság és a hajdon nő közt, ép úgy, mint nálunk; de az orosz asszonyok ezen felül még egy forintos nagyságu vászondarabkát is viselnek a kendő alatt, mely homlokukba csüng, s fonto- sabb ismertető jele az asszonyi állapotnak még a jeggyűrűnél is. Mikor az asszonyok első ízben fonják konyba hajukat, nási dalt dudolnak, mely így hangzik:

Oh! hajam, hajam, lányhajam,
Két ágba osztják nemskórára.

Mindez, mint látnivaló, majdnem pont- lóntra hasonlít a nálunk szokások konyfélé- zéséhez, melyet megelőzőleg Eger vidékén pe- dául még ma is egy ágban lebecsátva viselik a lányok hajukat. Mint a magyar menyecske, az orosz sem lép ki ezentúl hazulról főkötő nélkül, ha mindjárt otthon a nélkül jár is. De annak a szokásnak is, melyet többek közt Veszprém- ben követnek, hogy tudniillik az esküvőre menő menyasszony pénzdarabot tesz cipőjébe, — párja akad az orosz menyegzői szokásokban, hol a cipőbe rejtett pénzdarab ép oly jó hatás- sal bírónak tartatik a menyasszony jövöbeli szerencséjére.

A házasságot kihirdetés előzi meg, melynek takasja a felek vagyoni viszonyai arányában változik. A pap bizonyítványt állít ki a kihirdet- tésről, s az esküvő hétköznapokon és vasárna- napokon egyformán végbemehet, mint említve volt, főképp az esti órákban. A külső szertartás- szerűség sok dísz- és piperetárgyához a szegé- nyebb nép kibérés útján jut, s a koronát maga az egyház adja ki használatra. Gazdagabbak nagy ezüst tálcáról gondoskodnak, rajta ke- nyérrel, valamint sőtartórol is sóval. A vőlegény apja vesz egy e czéla beszerzett Krisztus-képet, azt háromszor elhuzza keresztben fia feje föl- löt, s azután csókra nyújtja. Ez anyjának nyújtja, ki ugyanazt teszi vele. Majd levéve a

A CZÁRI VONAT VESZEDELME BORKINÁL. — EGY SZEMTANU RAJZA.

kenyeret a tálcáról, ezzel ugyanazt a czeremo- niát végzi, rajta a sőtartóval, de nem csókolja meg. Nagyon rossz jelnek tekintik, ha a sőtartó a czeremonia alatt a földre esik. Az egész rövid szertartás alatt semmi egyebet nem mondanak, mint: «Atyának, Fiúnak, Szentléleknek nevében.» A fu megcsókolja szülői kezét, kik megölelik s azzal megindulnak a templom felé.

A menyasszony, ki hasonló szertartáson esik keresztül, a «bojarin»-nal érkezik meg a tem- plomba, ki a szentképet viszi előtte hajdonfővel. A fiatal pár a templom előtt találkozik s kézen fogva lép a «naloj»-hoz. Ez egy kis oltár, hasonló egy keskeny, alacsony íróasztalhoz, a mellett könnyű is és gyorsan vihető egyik képtől a má- sikhoz. A fiatal pár tiszteletére szőnyegot terit- nek le a földre; férfihangok kara egy szoltárba kezd, mely szép és erőteljes, bár zenekari kíséret nélkül. A fiatal pár háromszor borul le, azután elő- lép a pap teljes ornátusában. Keresztet vet fejük fölött s kezeikbe két felszalagozott viaszgyertyát ad. Füstöl a tőmjén s a szolgálat megkezdődik. Két rövid ima után a pap az oltárhoz megy s onnan elhozza a két vastag aranygyűrűt, melyet jegyben járás alatt viseltek. Ezeket már a szertartás kezdetén letették volt az oltárra. A gyűrűket néhány szó kíséretében átnyújtja a párnak, kik azt háromszor cserélik ki. Ez azt jelenti, hogy jövöben örömeik, gondjaik, akarataik és cselekedetük meg lesznek osztva.

Újbló elhangzik néhány ima és a czári esá- ládért mondott litánia, mire a koronázás fontos aktusa veszi kezdetét. A vőfély rózsaszín ken- dőt terít a fiatalok elé, s felszólítja őket, hogy álljanak rá. A mint a dunántúli magyar nép azt tartja, hogy a melyik első lép ki a templomból, az lesz a házánál az ur, úgy az orosz is ezt hiszi arról, a ki először lép a kendőre. Természetesen azért nem tölonganak előre, de a kellő határok között mégis mindegyik igyekszik első lenni. A pap felteszi a kérdést: «Egymásnak szántá- tok-e magatokat?» Majd megint imák következ- nek s aztán előlép az «olvasó», egy tálcán két ezíra koronát hozva, ezüsből, s a Megváltó és a Szüzanya kis éremképeivel díszítve.

Egyik koronával a pap keresztet von a vő- legény feje fölött s hangosan mondja: «Isten szolgálja N. N. megkoronáztatik Isten szolgáló- leányával N. N.-nel Atyának, stb.-nek nevében.» Erre üdvözlőnk éremképet csókra nyújtja a vőlegénynek s a koronát fejére teszi. Olykor a vőfély tartja a koronát néhány hüvelyknyire a vőlegény feje fölött. De szegényebb emberek jobb szeretik fejükre tétetni, s mivel a korona nagy és nehéz, egy zsebkendőt tesznek belsejébe, hogy le ne essék.

Ugyanez az eljárás ismétlődik a menyasszony- nal, s még egynehány ima után előhozak az áldozó kehely. Ezt megtöltik vízzel borral a pap megáldja, s a fiatal pár ajkaihoz tartja, kik háromszor szüresölnék belőle. Ez is azt kívánja jelezni, hogy örömeik, bánataik ezután közösek lesznek, s egyszersmind vonatkozik az ő ke- resztény egyház ama szokására, hogy a mátkapár menyegzője napján megáldozott. Még egy pár

ima után a pap stólája alatt összedjja a házasa- landók kezét, az egyesülés felbonthatatlanságá- nak jeleül. Kéz a kézben, háromszor kerülük meg a «naloj»-t, czélzással szövetségük örökké- valóságára és új életük boldogságára. Azután leeresztik fejükről a koronát, s a pár megoso- kolja egymást. Régebben a koronát egy egész héten át hordták. Végezetül az oltárképeket is megcsókolják s azzal hazatérnek, hol még egy- szer ugyanazt a czeremonia ismétlődik, melylyel a szülők áldását templomba menetelők előtt fogadták.

Fontosnak tartják a szertartás alatt a gyertyák szemmel tartását. Figyelemmel kísérik, melyik ég le hamarabb, s az, a kinek gyertyája vége rö- videbb lett a szertartás végén, előbb fog meg- halni. Ez is egyik speciálitása az orosz nép melankholikus kedélyvilágának.

Férfinál 18 évnél, nőnél 16 évnél fiatalabb korban nem jöhet létre házasság, sem pedig 80 év után a férfinál és 60 év után a nőnél. Negye- dik házasságra lépés sines megengedve; a papok csak egyszer házassodhatnak. Továbbá titkos, tanuk nélküli házasságok sem érvényesek, sem pedig keresztetlen egénekkel való. Ha valaki idegent vesz nőül, a nőnek köteleznie kell ma- gát, hogy gyermekeit görög-orosz hitben ne- veltesse.

A calabria görög gyarmatokban a házasságok még megőrizték régi görög jellegüket. Csak egy koronát használnak, s ezt a férfi és nő felváltva hordja a «naloj» körüli körmenet alkalmával a templom hajójában. Ha a násznép hazatér a vő- legény lakására, a nő, régi szokás szerint, úgy tesz, mintha félne bemenni, s megvárja, míg anyosa, vagy más valaki előjön, s egy cukros mandulát tesz szájába annak jeléül, hogy ezután ő lesz az igazi házőrnője. Vacsora és tánc feje- zik be rendszeren ez ünneplőességeket s a fiatal házások azonnal meglepednek s megkezdik az új életet. Nászutazás nincs divatban, erre Orosz- ország tájai nem is alkalmasok.

A BORKI MELLETTI KATASZTRÓFA.

«Az orosz czári udvari vonat Borki-nál kisi- kamlott. A császári család sértetlen. A balesetet a feléptmény hiányossága, nemkülönbén a kor- hadt talpák okozták.»

Ennyiből állott a hivatalos távirat, mely a nagy horderejű eseményt az orosz néppel tu- datta.

Oly jámbor ember azonban sem Oroszország- ban, sem pedig másutt nem igen találkozott, ki- vel el lehetett volna hitetni, hogy a balesetet csak a véletlen idézte elő, holmi rossz talpa alakjában. Hiszen nem egyszer történt már, hogy minden rendőri intézkedések dacára, a pálya- testet aláaknázták és a robbanás csak azért nem röpítette a levegőbe az egész császári vonatot, mivel ez véletlenül néhány perczet késétt, vagy pedig a villamos üteg, mely az aknát felgyuj- totta, nem működött pontosan.

Tekintsünk egy kissé vissza a mult időre.

1879 augusztus 26-án az orosz rémuralmi végrehajtó bizottság II-ik Sándor czár halálra ítélte, mivel a Lipesk-Voronecki határozatokat, melyek korlátlan általános választási jogot, val- lási sajtó, szólás, egyesületi, és gyülekezeti sza- badságot, állandó népképviseletet, a hadsereg feloszlatását stb. követelték, figyelembe nem vette.

Az 1879 július 17-től 21-éig tartott nihilisti- kus kongresszusban, Michailov Alexej, Seljabov Andrej, Perovszkaja Zsófia és Filippowa Figner Vera azt indítványozták, hogy a fentebbi hatá- rozatok a Narodnaja Volja (a nép akarata) című lapban (mely Szent-Pétvárotól a nihilisták nyomdájában készült) közzététessenek. A czár rendszeren megkapta a nihilisták lapját, a nélkül hogy valamikor rájöhettek volna, miképen jut- hat be az a téli palotába vagy bárhová, a hol a császári család tartózkodott.

A halalos ítélet nem maradt pusztá fenyege- tés és a legjobb indulatu s legjobb szívű uralko- dó, ki valaha orosz trónon ült, borzasztó mó- don meggyilkoltatt.

II. Sándor czár 1879. július közepe táján csa- ládjával Livádiába utazott. A nihilisták elhatá- rozták, hogy a merényletet akkor fogják elkö- vetni, ha majd a czár őszszel visszatér. E czéla nem kevesebb, mint három aknamerénylet lón tervezve.

A pályatestet három különböző helyen akná- zták alá. Az első akna Odesszánál, a második, Alexandrovsknál, a harmadik pedig Moszkva mellett készült.

A pokoli tervek kivitele azonban nem sikerült. Odesszánál a gonosztevők félbehagyták az akná- zási munkát, mivel értékre esett, hogy a czár utazási terve megváltozott. Az alexandrovski- i akna az egyik gyutaes hiányos volta miatt nem robbant fel, habár a villamos üteg kellő időben működött, s így a császári vonat sértetlenül ro- bogott végig a hidon, mely ha leszakad, husz méternyi mélységbe dől valamennyi kocs.

November 19-én kell a császári vonatnak Moszkvára érnie, s itt van a legerősebb akna. Perovszkaja Zsófia lesben áll. Siraajev a villamos ütegnél várja a jelt. A vonat előröbög, Perovs- kaja jelére a villamos szikra felrobbantja az aknát és a vonatot, csakhogy ezt tíz perczel egy közönséges tehervonaton megelőzte. — A hiva- talos vizsgálatból kitűnt, hogy az aknázás a tudomány legújabb szabályai szerint történt.

Nem lehetetlen, hogy ily akna működött Borkinál is, csakhogy ez egyszer a véletlen mentette meg a császári családot a haláltól, mert a robbanás bizonyára a mozdonyt dobta ki a sinekből, minnek következtében a többi kocs kisikamlottak.

Ha valahol, úgy leginkább Oroszországban találunk szilárd anyagokból épült vasutakat, mert ezek majdnem kizárólag katonai célokra készülve, a legerősebb forgalom igényeinek felelnek meg. Régi dolog és bevett szokás, hogy a császári vonatok közlekedését az egész vasuti vonal valóságos ostromzárólása előzi meg. Min- den egyes műtárgy szigoruan megvizsgálatván, a pályafenntartási közegek az e czéla külön kirendelt csapatokkal együtt 160—160 lépésnyi távolságban mindenütt a pályatest mellett fog- lalnak helyet, úgy hogy akhoz senkinek közeli- tenie sem lehet. Minden két katona közt egy-egy pályőr áll. Az egyik katona arccsal a pálya felé, a másik pedig ahhoz háttal áll, míg az ör folytonosan a sinekre néz. Ilyen a külső fel- ügyelet. Már most csakugyan nevelésnek felte- vének mondható, hogy ily elővigyázati intéz- kedések mellett a pálya feléptményére senki sem ügyelne, s hogy az illető szakaszmérnökök ne tudnák, hol és merre lehetnek rossz vagy korhadt talpák. — Hiszen ezt a legutolsó pá- lyőr is tudja, kinek kötelességében áll, szaka- szát naponta legalább kétszer bejárni.

Mennyivel bizonyosabb tehát, hogy a czári vonat átvonulása előtt az egész vonalrész fel- építménye szigoruan vizsgálat alá került!

Az orosz közlekedési miniszter, ki szintén a vonaton volt, bizonyára ideje korán értesült az utazásról s így a kellő intézkedéseket meg is tette. Azon nem kell fennakadnunk, hogy a halottak és sebesültek száma különféleképen adatott elő, mert a tényálladékok csak szem- tanuk adhatnak hiven elő, ezek pedig nagyon érthető okoknál fogva nem igen lesznek ilyes- mire hajlandók.

Egyébiránt előbb-utóbb mégis alaposan kitu- dódik az igazság, melyet Oroszországban az

Ugyanilyen összeget hagyott a központi papnevelő intézetnek, a theologiai tudományok előmozdítására. Ezenkívül 3000 forintot hagyományozott arra, hogy annak kamataiból két theológiát végzett növendék-pap első misézésének költségei fedeztessenek.

MI UJSÁG?

A budai Mátyás-templom nagy részben már elkészült. Hátra van még főtorny és a belső berendezés. Eddig közel egy millió forintot (961,715 frt) költöttek rá, s még vagy 180,000 frt szükséges. A templomot a jövő évben át akarják adni rendeltetésének, miáltal a tornyot is felépítik. A felszerelésre a templomepítő bizottság 90,000 frtot kér a fővárostól az ilyen ezimen már kapott 20,000 frton fölül. A bizottság megjegyzi, hogy midőn a vallásalap egy millió forintnál többet költ a szentegyházra, méltányos, hogy a főváros mint a plébánia kegyura szintén hozzájáruljon az említett, aránylag csekély összeggel.

Lakoma Pulszky Ferenc tiszteletére. Pulszky Ferenc tiszteletére akademiái tagsága félszázados jubileuma alkalmából tudós tagtársai e hó 10-ikén lakomát rendeztek a Frohner-féle vendéglőben, a hol számosan jelentek meg tisztelői közül:

Az első felköszöntőt Stoczek József, az akadémia másodelnöke mondotta az akadémia nevében. Ezután Tóth Lőrinc kuriai tanácselnök, a két évvel idősebb akadémikus emelt poharat az akadémia II. osztálya nevében a jubilmásra, hogy mint őszahu veterán üdvözölje a még fekete hajú veteránt. A következő szónok Jókai volt; azon kezdte, hogy az akadémia három osztálya közül az első bízta meg, hogy köszöntse fel Pulszkyt, mert az akadémianak három themisphaerája van, de Pulszky Ferenc otthonos a tudomány mind e három világában. Nem mond azért hivatalos toasztot, hanem szől mint pályatárs, jó barát, iró és lapszerkesztő. Senki sem tudja inkább, mint a magyar iró, hogy ha felvilágosításra szorul az archeológiában, itt van Pulszky Ferenc, ha a történelemben, itt van Pulszky Ferenc, ha a művészeti dolgokban, megint itt van ugyancsak ő. Ha külföldi jön, a ki Európát keres, Pulszky Ferenchez utalják, ha a népek be kell mutatni Európát, intézményeit, elmegy a néphez ugyancsak ő. Az első osztályból, hol sokáig elnökölt és országnak tekintetével lecsendesítette az egymásra törő finn-ugor-törököket, átment a II. osztályba, a hisztorikusokhoz. Jókai azt kívánja, hogy még nagy sokára váljék történelmi alakká. Pulszky Ferenc szellemes toasztban mondott köszönetet a megemlékezésért. Hogy 50 éves akadémiai tagságáért ünnepel, abban nincsen érdeme, az csak szerencséje. Kívánja, hogy a többi akadémikusok is megérjék e szerencsét. Szabó József a III. osztály nevében elvette Pulszky Ferencet. Szász Károly azt kívánta neki, hogy teljes erőben, egészségben érje el az akadémia tiszteletbeli tagságának 50-ik évfordulóját is (1891-ben lesz.) Barabás Miklós az országos képviselői tanács nevében köszöntötte fel Pulszkyban nagyérdemű elnököt. Csontos János a vidékről érkezett üdvözlő táviratokat olvasta föl.

Az ó-budai ásatások az idénre befejezték. Legjelentékenyebb eredménye a két havi kutatásnak a Mithra-templom, mely még egészen jó karban van. Az érdekes emléket tető alá helyezték.

Az ásatások közelébb a mérnök és építész egy-let tagjai tekintették meg. Az amfiteatrum megsemmisítése után a Krempel-féle malomban levő kis muzeumba mentek, a hol az ásatások folyamán napfényre került emlékeket őrzik. Majd az országut mentén elterülő nagy furdókat szemléltek meg. Nagy érdeket keltett a mészlápokkal kikövezett római utca, melynek kövezetében még a kocsinyomok észlelhetők. Innen átmentek a római forumba, hol a boltok sora még fenn áll. Végül az ideai ásatások legjelentékenyebb emlékekét nézték meg: a Mithreumot, melynek belső felszerelése, nevezetesen Mithra bálványja s a középhajóban félig beépített nagy fogadalmi oltárkö, nemkülönben az egésznek meglepő jó karban való fennmaradása különösen meglepte a kirándulókat. A társaságot dr. Kuzsinszky Bálint muzeumi tisztviselőhöz kalauzolta.

A muzeumi Deák-szoba. A nemzeti muzeumban teljesen bevezették már a Deák-szoba új berendezését. A cselészert, új berendezés folytán a látogató közönség közvetlen közelébe, szabadon tekintheti meg az összes apróbb emléktárgyakat, a melyekről eddig jóformán csak a leltáról lehetett tudomás. A szoba butorait a falak hosszában felállított két magas üvegszekrényben helyezték el. A jobboldali szekrényben van a ruhafogas, Deák felsőruhái; a fogas előtt a karszék, melyben a felsőruha meghalt; az előtt egy kis asztalka szivar- és hamutartóval, egy pár fehér keztyűvel és két könyvvel. Az íróasztalon minden apróság úgy van elhelyezve, mint

Deák életében volt. A zalamegyei hölgyek által Deáknak ajánlóközzel nagy karosszék támlájára az országgyűlési képviselőket ezüst koszorúval akasztották. A baloldali szekrényben van a könyvszekrény, mellette egy asztal, e mellett a pénzszekrény, egy nagyobb négyzetes asztal, rajta a palatáblával, melyre Deák utolsó napjaiban kivánságait írta. Legutolsó kézirat még most is látható a táblán. Az asztalon van még Deák arany zsebkönyve, pénztárcája, szemüvege, egy kis álló óra, írószerek, esernyő stb. E mellett áll az ágy. Szemkört az ajtóval az ablak előtt az asztalon üvegszekrény alatt az 1863-iki országgyűlés mindkét házának disztributuma és Deák kiválóbb levelei. Ez asztal mellett egy kisebb asztalon szintén üvegszekrény alatt a brazilai császári arcképe s a magyar királyné sajátkezű levele, melyben Deákot ebédre hívta, továbbá néhány levél és távirat. A szobának ezt a hátulsó részét korlátal zárták el a közönség elől. A szobát Csányi István, a Deák-szoba gondozója rendezte be.

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Budapesten, honnan hült tetemeit Pomázra szállították. — Török Lajosné, szül. Lehmann Stefánia, ref. lelkész neje, 30 éves, Szabadkán. — Bocz Géza, szül. Hlatky Ilona, kir. törvényszéki bíró neje, 34 éves, B-Gyulán. — Reiner Józsefné, szül. Lichtenhal Julia, a temesvári városi főorvos neje, 60 éves. — Lengyel Béla, szül. Pálmay Mária, Ungvár polgármesterének neje, 51 éves; ugyanott: özv. Weinberger Sámuelné, 83 éves. — Zsarnovics Zsuzsanna, Zsolnán. — Pesti Hortense, Pesti Árpád és neje szül. Ráday Zsuzsanna grófnő kis leánya, Gattaján. — Strasserne, szül. Winkler Babette, nagy kiterjedésű család matronája, 95 éves, Budapesten.

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Szerkesztői Mondanivaló. Egyet egygyel. Kedves volna, ha hangját és összhangját néhány sor nem zavarná: a 2. strófa utolsó sorának nincs értelme; a 3. strófa 4. sora szakadlan összetétel; a 7. sor pedig a rim kedvéért izetlen szóhasználat; a 4. strófa 4. sorában *benünk* helyett *inket* kell; az 5. sorban pedig: majd a *régen, végre* helyett szintén csak a rímért való erőltetés a kifejezésen. Ezeket segítsen. — Az 5. énekben a *szóvényt öléder* és a *dicésrön* kifejezések bántanak. — A harmadik daloska izetlen s értéktelen.

Waltharius. E mutatónyokat, melyek nem is az eredetiből, hanem (talán) a Scheffel átdolgozásából vannak fordítva, egy ízben már láttuk, de közönség előtt érdekesnek nem találtuk. Most sem mondhatunk rá egyebet.

Nem közölhetők. Az élet tengerén. Morogás. Viasztalás. — Búzavirág. Por gyermeke!

Legújabb megjelent! A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapesten és minden könyvkereskedésben kapható: DEÁK FERENCZ BESZÉDEI. Összegejtő KÖNYI MANÓ. HARMADIK KÖTET 1861—1866. Ára füzve 3 frt 60 kr. Első kötet 1829—1847. — Második kötet 1848—1861. Ára füzve 4 frt. Ára füzve 2 frt 40. Mind a három kötet együtt 10 frt.

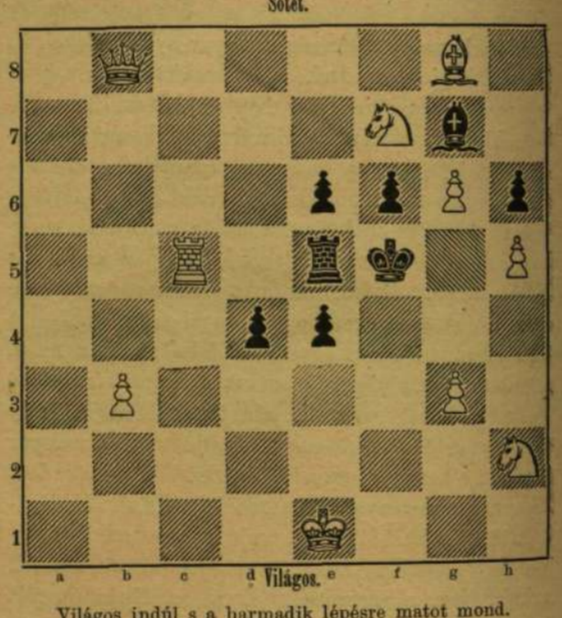
PSERHOFER J. gyógyszerész BÉCSBEN, Singerstrasse Nr. 15. „zum goldenen Reihlsapfel.“ Vértisztító labdacok elszűrt egyetemes labdacok neve alatt; ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik, mivel csakugyan alig létezik betegség, melyben e labdacok csodás hatásukat észszeresen be nem bizonyították volna. A legmakacsabb esetekben, melyekben sok egyéb szer sikerrel nem alkalmazható, ezen labdacok számtalanszor és rövid idő alatt teljes gyógyulást eredményeztek. 1 doboz 15 labdacsal 21 kr., 1 tekerés 6 dobozzal 1 frt 5 kr. bérmentesen utánvét mellett küldéssel 1 frt 10 kr. A pénz előleges beküldése mellett ára bérmentesen megküldés: 1 tekerés labdacs 1 frt 25 kr., 2 tekerés 2 frt 30 kr., 3 tekerés 3 frt 35 kr., 4 tekerés 4 frt 40 kr., 5 tekerés 5 frt 40 kr., 10 tekerés 9 frt 20 kr. (1 tekerésnél kevesebb nem küldték szét.) Valódiaknak csak ama labdacok tekintendők, melyeknek utatitása Pserehofer J. névvonásával van ellátva, s amelyeknél minden doboz tetőjén ugyanazon névvonás vörös színben rajta van. Számtalan levél érkezett, melyben a labdacok fogyasztói hálát mondanak a legkülönbözőbb és legsúlyosabb betegségekből való meggyógyulásukért. A ki csak egyszer kísérletet tett velük, tovább ajánlja. A sok köszönő-iratból kizárunk néhányat: Schlierbach, 1888. febr. 17. T. Uram! Tisztelettel alulírott kéri, miszerint küldenie ismét négy tekerést valóban igen hasznos és kitűnő vértisztító labdacsaiból. Teljes tisztelettel. Neureiter Ignác, gyak. orvos. Hrasche, Flödnig mellett, 1887. sept. 17. T. Uraság! Isten akaratát volt, hogy labdacsa kezemből kerültek, s írok most azoknak sikeréről: gyermekágyban meghűtöttem magamat, úgy hogy munkámat többé nem végezhettem, s bizonyára már halva lennék, ha az Ön csodás labdacsaival meg nem mentek. Isten áldja meg Önt ezért észszer. Bizalmam van, hogy labdacsaik is meggyógyítanak, a mint másoknál is gyógyulásukhoz segítettek. Kniffo Teréz. Bécs-Ujhely, 1887. decz. 9. Igen t. Uram! Legmelegebb köszönetet mondok Önnek, 60 éves agynémem nevében, ki idült gyomorhurutban és víz-betegségben szenvedett. Az élet gyötrelme volt neki, s már azt hitte, hogy nincs reményeség. Véletlenségből kaptam egy dobozt az Ön kitűnő vértisztító labdacsaiból, s azoknak hosszabb használatán után meggyógyult. Teljes tisztelettel. Weinzeltl Josef. Mitternzerdorfer, Kirchdorf mellett. Felső-Ausztria, 1886. jún. 10. T. Uraság! Szilveszterkor, 1886. okt. 8. T. Uram! Kérem szívesen 6 dobozzal az Ön egyetemes vértisztító labdacsaiból küldeni. Csak az Ön csodás labdacsaikra köszönhetem, hogy 6 évig gyötört gyomorom jomtól megszabadultam. Nem is fogok nálam e labdacok soha kifogyói, és ezennel legmelegebb köszönetet mondok Uraságodnak őszinte tisztelettel. Zwickl Anna. T. Uram! Múlt év novembérében egy tekerés labdacost rendeltem meg Önemtől. En, valamint nőm, a legjobb eredményt láttuk utána; mindketten heves főfájásban és székrekedésben szenvedtünk, úgy hogy közel voltunk a kétségbeeséshez, mindaméltott, hogy csak 48 évvel vagyunk. És így! Az Ön labdacsa csodát műveltek s a bajtól bennünket megszabadították. Tisztelettel. List Antal. Fiaker-por, hurut, rekedtség, köhögés, stb. mentes küldéssel 35 kr., bérmentesen 60 kr. Tannoehinin kenőcs Pserehofer J.-től, legjobb hajnövesztő szer Egy szelencével 2 frt. Egyetemes tapasz Stendel tanártól, átás sebekre, gonosz indultu lábdaganatoknál, makacs mirigydaganatoknál, fájdalmas függőlyöknél, köröm-méregnél, sebes és gyuladt nő mellnél, eszofolyásnál, s egyéb hasonló bajoknál jelesen bizonyulva. 1 koscs. 50 kr., bérmentesen 22 kr. Golyva-balzsam, a meghűtött és a golyvák, vánd. Egy üveggel 40 kr., bérmentesen küldéssel 65 kr. Élet-esszencia (prácsi csippek); meggyógyított gyomor, rossz emésztés és mindenemű aléti bántalom ellen kitűnő házi szer. 1 üveggel 22 kr. Angol csodabalsam, 1 üveggel 12 kr., 12 üveggel 1 frt 20 kr. Az itt felsorolt készítményeken kívül még a birodalom valamennyi lapjában hirdettet bel-és külföldi gyógyszer-különlegesség készletben van, s minden netán a raktáron nem levő cikkeket kívánatra pontosan és olcsón beszeresznek. Postai küldeményre a pénz előleges beküldése mellett pontosan eszközölköztetnek; nagyobb megrendeléséknél az összeg utánvétele mellett is. Az esszencék előzetes beküldése mellett (legjobb postalapostaltványval) a vidégij jelentékenyen csekélyebb, mint utánvét mellett. A felsorolt különlegességeket kaphatók Budapesten Török József gyógyszerész, király-utca 12.

WADLSTEINER F. és Tsa. AJANLJÁK DÚSAN BERENDEZETT ÜVEG ÉS PORCELLÁN-RAKTÁRUKAT, LÁMPÁK, PIPERETÜKRÖK, CSILLÁROK. A CHRISTOFLE-EZÜST MAGYARORSZÁGI FÓRAKTÁRA. Régi képek. Franciaország és a Külföld Minden illatszerezés és néli és Fordrásánál La VELOUTINE Különleges BISMUTLI VEGYŐ CH. FAY, ILLATS PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — VÉRSZEGÉNYEKNEK. A budapesti orvosi szaklapokban előnyösen ismertett és az orvosi gyakorlatban felkarolt kitűnő hatásúnak bizonyult legújabb gyógyszerkészítmények Vasas pepton-conserv időségek, vérértelenség, idegesség, bágyadtság és étvágytalanság ellen kitűnő hatásúnak kellemes emésztő. 1 doboz, 20 db 90 kr. Naponta 2 db vendő. Vas phosphor-pastilla angolkóros, görvényes és általában vérszegény gyenge gyermekeknek, az ideges izgatottság, izadás, álmatlanság ellen, továbbá a csont és fogfejlődés előmozdítására felette hatásos és jóízű csokorka. 1 doboz, 20 pastilla 90 kr. Naponta 2 darab adatik be. Sósavas pepton-pastilla kellemes savanykás ívű csokorka, legkitűnőbb szer mindennemű gyomorhajoknál. 1 doboz, 20 pastilla 90 kr. — Naponta 2 darab vendő. — Kapható gyógyszerárakban és a felfaltalónál: HAZSLINSZKY KÁROLY gyógyszerész, Budapest, VIII., Sándor-ter 3. Ezen gyógyszerek Budapest legelső gyógyszertésében a legkitűnőbb eredménnyel alkalmazhatók, hivatalosan megvizsgáltattak és védjeggyel láttattak el. Fontos leírás kívánatra megküldetik. Hirdetések felvételnek a kiadóhivatásban, Budapesten, IV. kerület, egyetem-utca 4-ik szám alatt.

SAKKJÁTÉK.

1519. sz. feladvány. Slater G. J.-től

(A „Yenowine News“ feladvány-tornájában I. díjat nyert.)

Világos indúl a harmadik lépésre matot mond.

Az 1513. sz. feladvány megfejtése.

Bayersdorfer A.-től.

Megfejtés.

Világos. Sötét. Világos. a. Sötét. 1. Vg6-h7 Kf2-g3 (a) 1. Kf2-e2 (b) 2. Hh2-e4+ Kg3-f3-g4 2. Vh7-d3 Kd2-f2-d1 3. Vh7-h5 v. Hf3-h2 mat. 3. H mat ad.

Világos. b. Sötét. 1. Vh7-h4 H. t. sz. 2. Vh7-h4 a. sz. 3. V matot ad.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andor S. — Kovács J. — Az Erkel-sakk-társaság nevében: Exner Kornél. — Nydrádszeredánál: Csipkés Árpád. — Miskolcon: Rudnyánszky Géza. — Debreczenben: Jóna Géza. — A pesti sakk-kör.

HETI NAPTÁR. November hó.

Table with 4 columns: Nap, Katholikus és protestáns, Görög-Orvos, Ismételt. Rows list dates and events for November, such as 18V. G. 26 Odo ap. G. 25 Otto 6 B. 21 Pál p. 14, 19H. Erzsébet Erzsébet 7 Hie. 32 vt. 15, 20K. Valois Béd. hv. Ödön 8 Nih. foan. 16 Dávid, 21S. B. Ass. benu. B. A. benu. 9 Oncaifortv. 17, 22C. Czeccilia vt. Czeccilia 10 Orest vt. 18, 23P. Kelemen p. vt. Kelemen 11 Menna 19, 24S. Kereszten Ján. Emilia 12 Alam. Ján

Vérszegénység, sápkór, migraine és ideges gyomorhajok ellen kitűnő hatású gyógyszer, gyenge gyermekek és nők erősítésére hatalmas praeservativum, a

TOKAJI-CHINA-VASBOR,

mely a m. k. belügyminiszterium által engedélyvel látta... alapján: — becses és nemcsak egyes kisebb bajok ellen sikerrel használható, hanem gyógyszerként is nagy elterjedtségre számíthat, többnyire igen silány, utánzatot szűl, minél előbb csak azon készítmény fogadható el, melynek jelenyén alatti névalírásom olvasható. Egy nagy üveg ára 3 frt, egy kicsi 1 frt 60 kr. Kapható gyógyszerárumból posta útján is.

KRIEGNER GYÖRGY gyógyszerháza a Magyar koronához, Budapest, VIII. ker., Kálvin-tér. Krieger György
A „REPARATOR“ csúsz, kőszvény, csúszos fej-, fog- és fülzsugattásoknál, faszam és ütési daganatoknál rendkívül hatású gyógyszernek főként. — Egy nagy üveg ára 1 frt, kicsi 50 kr. Kapható minden gyógyszerárumból.

Elismerő nyilatkozat.

Tek. Fácziányi Armin gyógyszerész
urnak, Budapest, X. ker., Kőbányán.

Tisztelt gyógyszerész ur! Van szerencsém értesíteni, miszerint uraságodnál mult hó 22-én testvérem részére megrendelt két nagy üveg gyógyhatású magyar édes mustár legkiválóbb hatásának bizonyult. Most kérem, legyen oly kegyes, postafordultával ismét ugyanabból a kitűnő mustárból két nagy üveggel utánvételt címzetre küldeni. Kéréssem megújítása mellett szívből üdvözlök, vagyok igaz tisztelője Albert Miklós, s. k., plébános, Pákan, 1888 november 4. (Zalam.)

Ezen gyógymustár, a mely két hazai országos kiállításán neveztesen: 1879-ben Székesfehérváron és 1885-ben Budapesten a közegészségügyi szakbizottság részéről érdem-éremmel és elismerő oklevéllel lett kitüntetve és ezenkívül országesserte kitűnő orvosi tekintélyek, valamint már több ezerre menő szenvedők részéről legnagyobb elismerést vívott ki magának, mint biztos és igen kellemes ív és gyógyszer legjobban és tisztá lelkismerettel ajánlható úgy a gyomor, mint az onnan származó többféle bajok ellen, nevezetesen a gyomor, bél-, gége- és tüdőhurut, nehéz légzés, asthma, rekedtség, puffadás, gyomor és a mell elnyálkásodás, étvágyhiány, rossz emésztés, máj- és aranyérbántalmaknál stb.
Ára: egy nagyobb üveg 1 frt, kisebb 50 kr. Postán kevesebb mint két nagy avagy négy kisebb üveg nem szállíthatik. Csomagolás oleoson számíttatik. Kapható úgy a készítőnél, valamint a fővárosi és vidéki gyógyszerészek és nagyobb fűszerkereskedő urnaknál, ismét-éladók kedvező árengedményben részeseinek.

GROSZ LAJOS
fogtechnikai műterme
Budapest, magyar-utca 1. sz.
a hatvani utca sarkán,
készít műfogakat, fogsorokat és javításokat. Rendkívül olcsó áron, teljes jótállás mellett.

Poudre laxative de Vichy
dr. SOULIGOUX L. fürdőorvostól
Vichy-les-Bainsben. 3767
E por jeles hatással bír mindennemű székrekedésnél, különösen pedig olyanoknál, melyek az epevezetés zavarai, májkólika, a belek pettyhűdsége stb. efféléktől vannak föltételezve. Kitűnő hatással bír migraine, agy-vertóllás, aranyér stb. eseténél. — Egy üvegesével 1 forint 50 krajczár.
Főraktár az osztrák tartományok részére
Pserhofer J. gyógyszerháza Bécs, I. Singerstrasse 15.

Alkalmi butor-vásárlás!

PATYI ISTVÁN ÉS TÁRSAI

hazai gyártmányu asztalos és saját készítményű kárpitos butortermeiben
Budapest, IV. (belv.) Koronahereczeg-utca II. sz., I. emelet, a zsidó-utca sarkán, a főposta-palotával szemben.

A lefolyt nyári idény alatt műhelyeinkben nagy mennyiségű butor gyártott, minek következtében terméink és raktáraink annyira túlhalmozóak, hogy eme óriási készletünket minden elfogadható, még az előállítási áról alul is elárulnunk, amennyiben e tömeges gyártás ama kellemes helyzetbe jutott, hogy szilárd minőségű, száraz anyagból készült butorainkat olcsóbban adhatjuk, mint bárhol s azokért 2 évi jótállást vállalunk.
Háló, ebédlő és dolgozó szoba berendezések, mindennemű fából és szinben a legújabb divatu angol, barokk, renaissance és ó német stýlben, valamint szalon-garnitúrák, a legdivatosabb francia kelmékkel bevonva, úgy ebédlő és háló divánok és ottománok a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelig óriási választékban találhatók.
Áraink a következők: Teljes hálószoba-berendezések, u. m. 2 szekrény, 2 ágy, 2 éjjeli szekrény és mosdó 90 forinttól 700 forintig. — Szalon-berendezések u. m. egy garnitúra, szalon-asztal és consol-asztaltükörrel 100 ftről 500 ftrig. — Ottománok 22 ftről 100 ftrig. — Háló-divánok 20 ftről 80 ftrig. — Magas támlájú ebédlő-divánok, szövetből vagy bőrből, 40 ftről 200 ftrig. — Iróasztalok 12 ftről 120 ftrig.
Ezenkívül minden alakú és minőségű egyes butordarabok megrendelés és rajz szerint a legutányosabban készíttetnek. Terjedelmes képes butor árjegyzékünk ingyen és bérmentve küldetik, a vidéki megrendelések pontosan eszközöltet-ek.

Hatóságilag engedélyezett végeladás

Van szerencsém a nagyérdemű közönség b. tudomására hozni, miszerint a helyben 50 év óta fennálló NŐI DIVAT-ÜZLETEM ÁTVÁLTOZTATÁSA MIATT,

nagy kiárusítást

rendezek női divat-árúkból, mellyel alkalmat nyújtok a m. t. közönségnek a legezlszerűbb karácsonyi- és ujévi ajándékokat már most legolcsóbb áron beszerezhetni. — Raktáram egyáltalán solid, finom bel- és külföldi divat-kelmékből áll **rendkívül leszállított szabott áruk mellett.**

egy fekete mint szines divat-kelmék, duplaszles, méterenként 35 kr.-tól kezdve.
Ezen kedvező alkalom felhasználására egész tisztelettel kérem a nagyérdemű közönség szives látogatását.
LEONHARD M., ezelőtt JANKOVITS P.
Budapest, Deák Ferencz-utca 10. szám alatt.

Sipőcz-féle gyógyborok!

Ezen kökedveltségnek örvendő és az orvosok által is a legnagyobb elismerésben részesült gyógyboraim, melyek hason készítményű külföldiekkel a versenyen bátran kiállják, a legjobb minőségű anyagokból készítem; ezen borok étvágygerjesztő, idegerősítő, a vérképződést elősegítő diätetikus készítmények;

Pepsin bor
kitűnő hatású mindennemű gyermekbajoknál, vérszegény és tuberkulosus gyermekeknek, megszünteti a gyomorégést és a bor v. sörnek túlságos élvezete után. 1 palack ára 1 frt 50.

Coca bor
az idegrendszer élénkítésére, erősítésére és tevékenységének fokozására orvosilag sokszorosan ajánlott becses szer, rögtön megszüntet mindennemű ideges fájdalmat, migrént, fog- és arcfájalmat. 1 palack ára 1 frt 50.

China és China vasbor
sápadtság, vérszegénység, étvágytalanságnál, általános gyengeségnél hosszú és nehéz betegségek után a legjobb sikerrel lessz használva és végre kitűnő erősítő szernek bizonyul az aggkorban. 1 palack ára 1 frt 50.

10 üveg egyszerre rendelve 12 frt osztr. ért.
SIPŐCZ ISTVÁN
gyógyszerész.
Művegyészet-laboratoriuma Pécsent.

Brüsszelben az 1888-ik évi nemzetközi kiállításon arany éremmel kitüntetett gazdag szénsavtartalmu asztali és gyógyviz

ÁGNES

FORRÁS
SAVANYUVÍZE

friss italításban kapható az országos főraktárban:
Edeskony L., magy. k. és szorb. k. udv. Ásványviz szállítónál Ruda postea. nemkülönb.ben gyógyszerárumból, fűszerkereskedésekben és vendéglőkben.

Gasteiner ZIRBELKIEFER

Präparate

Gasteini cukorkák (Gasteiner Bonbons) cirbolyafenyőből, kúszógyökérrel, köhögés, rekedtség és hurutok ellen. Csomagja 1 frt — 30.
Gasteini csúsz- és kőszvény-aether (Gasteiner Gicht- und Rheumatismus-Aether) a cirbolyafenyőből, legjobban szer bedörzsölések és borogatásokra, csúsz, kőszvény és csukló-fájalmaknál, stb. 1 üvegesé 1 frt 1.—
Gasteini szappan (Gasteiner Seife) cirbolyafenyőből, kitűnő hatású csúszos és kőszvényes bajoknál, mint rendszeres mosdószappan is kiváló, miután az arcbőrnek puhásogt és frisseséget kölcsönöz. — Darabja 60 kr. 1 carton 3 darabbal 1 frt 1.60.
Gasteini cirbolyafenyő-olaj-gelatintokcsokák (Gasteiner Zirbelkiefer-Oel-Gelatine-Kapseln) belélegzésre és beléleg a légzőszervek bántalmait ellen; 1 üvegesé 1 frt 1.—
Gasteini fürdőkvonát (Gasteiner Badesextrakt) cirbolyafenyőből, kőszvény és görvély ellen. — 1 palack 5 fürdő, 1 frt 2.—
Pipere-czikkekben, melyek kiváló illatúak és jeles ízűek, a legújabb divatu angol, barokk, renaissance és ó német stýlben, valamint szalon-garnitúrák, a legdivatosabb francia kelmékkel bevonva, úgy ebédlő és háló divánok és ottománok a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelig óriási választékban találhatók.
Áraink a következők: Teljes hálószoba-berendezések, u. m. 2 szekrény, 2 ágy, 2 éjjeli szekrény és mosdó 90 forinttól 700 forintig. — Szalon-berendezések u. m. egy garnitúra, szalon-asztal és consol-asztaltükörrel 100 ftről 500 ftrig. — Ottománok 22 ftről 100 ftrig. — Háló-divánok 20 ftről 80 ftrig. — Magas támlájú ebédlő-divánok, szövetből vagy bőrből, 40 ftről 200 ftrig. — Iróasztalok 12 ftről 120 ftrig.
Ezenkívül minden alakú és minőségű egyes butordarabok megrendelés és rajz szerint a legutányosabban készíttetnek. Terjedelmes képes butor árjegyzékünk ingyen és bérmentve küldetik, a vidéki megrendelések pontosan eszközöltet-ek.

Előállítva Főraktár Budapestben
dr. Sedlitzky es. k. udv. gyógsz. által Salzburgban. **Török József** gyógyszerárumból és kaphatók a legjobb gyógyszerárumból.

48. SZÁM. 1888. BUDAPEST, NOVEMBER 25. XXXV. ÉVFOLYAM.

Előzetes feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt, Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG 8 frt, Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, Kétfelhő előfizetésben a postafizetés megfizetés nélkül 10 cselemlés.

THÖKÖLY IMRE S A BUJDOSÓ KURUCZOK, (1679—1682.)

A «VASÁRNAPI UJSÁG» f. é. 24-ik számában ismertettük Thököly ifjúságát s bemutattuk az ő arczképeit, a «Történeti Életrajzok»-ban megjelent képek után. Ez «Életrajzok» egy újabb füzetében Thökölyt hatalma és politikai szereplése tetőpontján jellemzi életirója, Angyal Dávid, s az ő 1679—1682 évi szereplését szép képekkel illusztrálta az «Életrajzok» jeles szerkesztője, Szilágyi Sándor.

E képek között bizonyára legerdekesebbek és legjellemzőbbek ama kurucz képek, melyek Thököly bujdosóinak karakterisztikus marczona alakját tüntetik fel, egykoru olajfestmények után, melyek eredetije gróf Berchtold Arthur tulajdonát képezi. Az egyik csoport ívő és dobányzó kuruczokat ábrázol, a mint boros hordó és pipaszó mellett beszélgetnek, politizálnak. Ruházatuk is jellemző, egyiknek térdén és könyökén szivalaku piros posztó betét a kék nadrágon és dolmányon. A hajdu-csoportnál sem hiányzik a boros-kancsó, ép oly kevéssé az őrségen állóknál.

E bujdosók, kuruczok, hajduk, az örökös harc viharában megedzett, marczona alakok voltak Thököly vitézei, a kiket részint a német politikai és vallási üldözés, részint a török kizavart ősi birtokukból, lakóhelyükről s hontalanul bujdosztak ide-oda s hadtestekké verődvén, hadakozást folytattak a magok szakállára s a magok módja szerint a császári hadak ellen.

Nem volt ez rendszeres hadsereg, hadviselési módja is egészen sajátos. A nyel csatát, döntő ütközetet kerülték, de örökös guerrilla-harcokkal fárassztották az ellenséget; mindenütt ott voltak, a hol nem várták őket, s könnyen félreiszlottak az üldöz ellenség elől. Egyszer a Tisza tul tűnnek fel (az északkeleti megyék a főfészkeik), majd Jászberény vidékén portyáznak, innen hirtelen Abaujban teremnek, meglepven egy-egy kisebb császári haderőt. Ellátogatnak az északnyugati vármegyékbe, elfoglalnak egy-egy gazdag bányavárosot és várakat; be-beütnek Morvába, Sziléziába, a honnan gazdag zsákmánnyal térnek vissza, s azt kőtyavetvén hirtelen eladják. Ha a császári hadak útjokat a Jablunkai szorosnál elalják, egy diverziót csinálnak a lengyel föld felé s a Szepességen át kerülnek az ellenség háta mege.

Ennek a harcmodornak egyik fényes próbája az 1679-iki szikszai csata. Thököly Jászberény-

ben hallja, hogy a sárospataki parancsnok, La Borde a tokaji szüretre készül (bizonyára a Hernád völgyéről). Rögtön utnak indul vagy 200 vitézzel s éjjel sem pihenve nagy gyorsasággal halad a Hernád völgyére s november 4-én virradat előtt a Szikszó melletti Ujfalu szőlőhegyei felett lesbe állítja seregét. La Borde a Hernádon tul Dobsza mellett táborozott, alezredese, Gerstorf százötven lovassal Aszalóra jött előre élelemszerzés végett.

Thököly néhány száz lovas küldött eléjük Harsányi és Petneházy vezetés alatt, hogy «lesre kihozzák a németeket.» Ezek Aszalón megütözköztek a németek előcsapatával. A puska-

ropogás elhallatszott a dobszai táborba, a mely megindult az övéik segítségére. A kuruczok észrevevén a segítség közeledtét, hátrálni kezdtek Szikszó felé. «A császáriak neki izeledtek az üzésnek;» de midőn már a szőlők mellett elvonultak, Thököly «sebes nyargalvást» lejevén a szőlőhegyről, üzöbe vette a császáriakat. A futó kuruczok is visszafordultak s így közrefogták a németet.

Ezek a két tűz közül rendetlen futással menekültek oldalvást a Hernád felé. De csak kevesen juthattak át a folyón; számos főtiszt fogságba került, ellenben a győzők aránylag csekély veszteséget szenvedtek.

Le Vraj. pourtrait du Comte Emric Töckeli de Hongrie

Egeritliche Abbildung des Ungarischen Grafen EMERICVS TÖCKELI

Egykoru hollandi festőtől. THÖKÖLY IMRE.